

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 10.

Lördagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 57, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av tullen å kaffe ävensom i anledning därav väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å kaffe.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder; ävensom

bankoutskottets utlåtanden:

nr 10, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

nr 13, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd.

Herr talmannen yttrade: Efter överläggning inom talmanskonferensen ber jag få meddela kammaren, att de sista arbetsplena före påsk bliva onsdagen den 16 mars och, om så erfordras, torsdagen den 17 och fredagen den 18 mars. Sedermera skola, om ingenting mellankommer, endast hållas bordläggningsplena till torsdagen den 31 mars, då, om anledning därtill finnes, gemensamma voteringar komma att anställas.

Föredrogos, men bordlades på flera ledamöters begäran ånyo statsutskottets utlåtanden nr 19 A och B, andra lagutskottets utlåtanden nr 5 och 6 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 11.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen den 19 juni 1919 om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting; och

nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av 14 § 1 mom. i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ändrad
tid för väc-
kande av nya
förslag vid
landsting.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad tid för väckande av nya förslag vid landsting.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 29, hade herr *Johansson, Johan Bernhard*, hemställt, *dels* att riksdagen måtte besluta, att 32 § andra och tredje stycket i kungl. förordningen den 21 mars 1862 om landsting skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Nytt förslag bör, för att kunna komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast den 1 augusti avlämnat till sekreteraren, vilken det åligger att inom åtta dagar därefter över de avgivna förslagen upprätta en lista och den till ordföranden överlämna.

Sekreteraren åligger att jämväl låta på landstingskassans bekostnad trycka nämnda förslag och lista samt minst åtta dagar före landstingets början till varje medlem av tinget översända ett exemplar av dessa handlingar;

dels att sålunda föreslagna ändringar skulle träda i kraft den 1 januari 1922.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angiven orsak hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr von Hofsten: Jag vill endast tillåta mig att understryka vad motionären framhållit i den här behandlade motionen, nämligen den stora betydelse det äger för landstingens alltmer omfattande arbete, att den tid utsträckes, under vilken de från Kungl. Maj:ts befallningshavande och enskilda motionärer inkomna framställningar dels skola hinna tryckas, en rätt omfattande ekonomisk fråga, då övertidsarbete nu allmänt behöver anlitas, och dels bära av landstingens förvaltningsorgan, deras ordförande, kamrerare och förvaltningsutskott, underkastas den förberedande behandling, som numera av dem, som verkligen känna landstingsarbetet, allmänt erkännes vara nödvändig för vinnande av ett tillfredsställande resultat. Det är givetvis av stor betydelse, att den tid, som därvid står till förfogande, icke, såsom nu, är alltför kort. Jag vill därför även för min del instämma i motionens syfte och uttala den för-

hoppning, att kommunalförfattningssakkunnige må hava detta önskemål i gott minne vid den revision av landstingsförordningen, som nu pågår.

I detta sammanhang må det kanske ävenledes vara tillåtet uttala önskvärdheten av dels att ifrågavarande revision icke må bliva mer än nödigt fördröjd och dels att i allmänhet genom de nya principer, som därvid må komma att införas, icke läggas alltför starka band på landstingens handlingsfrihet, särskilt beträffande deras rätt att själva efter olika ortsförhållanden och behov ordna sin egen förvaltning. Jag har tillåtit mig begagna tillfället uttala dessa önskemål, ej minst därför att bemälda sakkunniges ordförande deltagit i förevarande ärendes behandling i utskottet.

Jag har emellertid, herr talman, för närvarande intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i stadgan den 13 juni 1913 om proportionellt val sätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckta motioner om förhöjning av tullsatserna för vissa varuslag.

Förslag om förhöjning av ett betydande antal industritullar hade framställts dels av herr *Vennersten* m. fl. i en i första kammaren väckt motion, nr 119, och dels av herr *Lindman* m. fl. i en i andra kammaren väckt motion, nr 181.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet, under åberopande av vad däri anförts och med betonande, att utskottets hemställan hade den begränsade innebörd, som i betänkandet angivits, hemställt, att de föreliggande motionerna, I: 119 av herr *Vennersten* m. fl. och II: 181 av herr *Lindman* m. fl. om förhöjning av tullsatserna för vissa varuslag, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits av, utom andra,

dels friherre *Fleming* och herr *Antonsson*, vilka, på sätt reservationen utvisade, riktat en bestämd gensaga såväl mot sättet för utskottets behandling av nu ifrågavarande motioner som mot det föreliggande utskottsbetänkandet;

Ang. ändrad
tid för väckande av nya
förslag vid
landsting.
(Forts.)

Ang. förhöjning av vissa
industritullar.

Ang. förhöj- dels ock av herrar *Wohlin, Ahlmans O. Olsson* och *Olsson* i Kul-
ning av vissa bergstorp, vilka likväl ej antytt sin mening.

industri-
tullar.

(Forts.)

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Vid början av denna riksdag var det nog mången, som undrade, huru regeringen skulle komma att ställa sig med hänsyn till de krav på stöd från statsmakternas sida, som från det svenska näringslivet, såväl jordbruket som industrien, på senaste tiden blivit allt högljuddare. Situationen har ju blivit den, att den högkonjunktur, som rådde under krigsåren och skapade månet förvillat begrepp på det ekonomiska området, hastigt — säkerligen långt hastigare än de flesta trott — förbytts till den utpräglade depression, som av alla ekonomiskt erfarna män hela tiden förutsagts och för vilken varningar oavbrutet förgäves uttalats såväl här i riksdagen som annorstädes. Statens skattepolitik har — trots alla varningar — länkats i banor, som kommit att leda till förbrukning av landets kapitaltillgångar för statens löpande utgifter. När högkonjunkturen var över och man började komma i utförsbacken, började näringslivets män att kraftigare än dittills reagera mot statens utsningspolitik och fordra, att staten i gengäld för det kapital, som förbrukats under de goda tiderna, skulle göra något till näringslivets stöd, när de onda tiderna kommo. Landet var icke så rikt, som man trott, kanske snarare fattigare än förut. Ett sådant stöd från statsmakternas sida kan ju givas på olika vägar, men en väg och kanske den enklaste av alla synes mången vara en lämplig reglering av tullsatserna. Det må då icke förvåna, att män, som hysa intresse för industri och andra näringar, vilja giva riksdagen tillfälle att bilda sig ett omdöme om vad som i hårda tider kan anses klokt att göra från statsmakternas sida. En vidlyftig teoretisk utredning angående tullfrågan i dess helhet har ju sedan länge pågått, och ingen vet, när den kommer att taga slut. Men dessutom är det bekant, att en speciell utredning genom tillkallade — jag vet icke, om de heta rådgivare eller vad de kallas, men de lära icke vara "sakkunniga" — äger rum inom handelsdepartementet särskilt beträffande de så kallade industritullarna. Det må då icke förvåna, att de motioner, som väckts rörande industritullar, blivit mera allmänt hållna än de krav, som från jordbrukets sida framkommit, utan det bör tvärt om räknas motionärerna till förtjänst, att de icke framställt några speciella yrkanden utan begränsat sina krav till vad som på grund av det pågående utredningsarbetet kan vara lämpligt. Att motionärerna uppräknat en del olika industrier och dem berörande tulltaxerubriker må ingen förvåna sig över. Riksdagen bör ju sättas i tillfälle att bedöma alla olika krav, men det är just detta som utskottet nu vill förmena riksdagen. Riksdagen bör, enligt vad utskottet synes förmena, endast behandla de frågor, som ovan nämnda rådgivande församling finner lämpligt. Jag vill, liksom jag gjort i min reservation, pointera, att jag icke på något sätt vill ingå i bedömande av, vilka av de framställda kraven äro lämpliga eller be-

fogade. Jag saknar möjlighet härtill, då ingen som helst utredning förebragts och ingen realbehandling förekommit av motionerna. Materialet till ett sådant bedömande finnes hos den delegation eller rådgivande församling, varom jag förut talat, och man bör få se det, innan man kan bedöma vad som må anses klokt att göra. Men vad jag vill framhålla är, att man icke bör beröva riksdagen möjlighet att kunna bedöma detta utredningsarbete. Jag kan icke tänka mig, att riksdagen är så lättsinnig, om jag får begagna det uttrycket, att å priori giva denna delegation en förhandsfullmakt att avgöra, vad som bör komma under riksdagens prövning eller icke. Nu kan man visserligen svara mig, att bevillningsutskottet har initiativrätt. Ja, mina herrar, bevillningsutskottets majoritet! Men tror verkligen någon av herrarna, att bevillningsutskottet kan komma att föreslå riksdagen någonting sådant? Jag tvivlar åtminstone därpå.

Ang. förhöjning av vissa industrietullar.
(Forts.)

Vad är nu orsaken till att denna fråga förvridits på sätt som skett? Jag kan icke finna annat än att orsaken är, att man vill, att riksdagen skall på förhand giva ett förtroendevotum åt den delegation, som håller på med utredningen, och att således detta skall bli ett rättesnöre för riksdagens framtida handlingar. Men, mina herrar, det är ganska egendomligt att giva ett förtroendevotum för ett utredningsarbete, vars beskaffenhet man icke känner. Saken är så mycket egendomligare som den person, som var uppe i utskottet för att redogöra för vad ovannämnda delegation gjort, sade sig ingenting få tala om. Utskottets majoritet vet ingenting utom de herrar, som hålla på med arbetet. Riksdagen vet ingenting, men riksdagen skall ändå giva ett förtroendevotum för en sak, som den icke vet, vad den är. Mina herrar, man måste medgiva, att ett sådant resonemang är mycket besynnerligt. Det är under sådana förhållanden ingenting att undra över, om ett betänkande, sådant som det utskottet här presterat, hos näringslivets män väcker ett mycket djupt missmod. Det är icke uppmuntrande, att i hårda tider ekonomiska spörsmål bliva så behandlade. Men, som sagt, jag skall icke längre upptaga herrarnas tid med att ingå i diskussion om vad som bör göras eller icke göras. Jag vill endast konstatera, vad jag också i min reservation sagt, att, om riksdagen helt enkelt avslår motionerna, det kan inträffa, att riksdagen aldrig blir i tillfälle att vidare bedöma frågan. Ingen vet, om det kommer någon kungl. proposition, och ingen vet, om bevillningsutskottet bryr sig om att taga upp frågan. Av den formulering utskottets betänkande fått ser det ut, som om utskottet icke vore betänkt på att vidare taga upp den. Det måste från näringslivets män uppfattas så, att riksdagen förklarar sig inkompetent att bedöma dessa saker. De få skötas av de herrar, som hålla på med utredningen, och vi få vara nöjda med vad de göra. Det kan ju hända, att riksdagen verkligen är inkompetent, men jag trodde icke, att riksdagen själv skulle vilja giva sig det betyget. Jag kan således icke se annat, än att motionerna, därest riksdagen vill bevara sin handlingsfrihet, böra återförvisas till utskottet för vederbörlig behandling.

Ang. förhöjning av vissa industritullar. Jag ber därför, herr talman, att få yrka, att frågan måtte återremitteras till utskottet.

(Forts.)

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Huvudreservanterna säga i sin reservation, att ett påstående i utskottets betänkande hör till det märkligaste, som förekommit i svenska riksdagen. Jag skall nu icke ställa till någon tvist om vem som i det avseendet innehar rekordet i svenska riksdagen, men jag måste säga, att de båda motioner, varpå utskottets betänkande hänger, i många avseenden kunna göra anspråk på att betraktas såsom vida märkligare än något av det, som förekommer i utskottets betänkande. Motionärerna ha haft full kännedom om att de ansvariga myndigheterna äro strängt sysselsatta med att verkställa utredning i anledning av de till långt över ethundra uppgående framställningar, som inkommit från olika industriidkare och industriorganisationer. Motionärerna kunna icke gärna misstänka, att denna utredning skall komma att brista i fråga om hänsynstagande till alla synpunkter, som spela in vid frågans bedömning. De ha nämligen god vetskap om den häftiga pressning, som övats på dessa ansvariga organ från deras sida, som önska tullförhöjningar. De stå heller icke främmande för den opinionsbildning, som högerpressen är färd med att framdriva till förmån för samma krav, och i riksdagen är ju högermajoriteten — jag säger icke, att hela högerpartiet står bakom kraven, men den överväldigande majoriteten gör det i varje fall — synnerligen intensiv i sin kärlek till dessa krav.

Vad är nu syftet med de framkomna motionerna? Jo, syftet uppgives vara att möjliggöra för riksdagen att besluta sådana tullförhöjningar, som regeringen ansett sig icke kunna förorda. Till den formella sidan skall jag återkomma i slutet av mitt anförande. Här skall jag endast be att få säga några få ord om det sakliga innehållet i motionerna.

Jag skulle icke haft så mycket att säga om motionerna, om de hade rört endast en eller annan tullsats, som hade varit relativt fristående i vår tulltaxa och vars verkningar varit lätta att överskåda. Men av motionerna framgår med all önskvärd tydlighet, att vad man vill är en djupgående omstöpning av stora delar av tulltaxan, en revolution med fullständigt oöverskådliga verkningar, och denna revolution vill man att riksdagen skall företaga på så lösa grunder, som i motionerna anföras. Det är enligt min uppfattning mycket lätt att förstå, att vissa näringsidkare, som endast ha teknisk kännedom om begränsade områden, men vilka sakna all kunskap om grundsatserna i vår handelspolitik och verkningarna av olika åtgärder från det allmänna sida, skicka in skrivelser och yrka på, att riksdagen på rak arm skall 20-, 40- eller 100-dubbla vissa tullar. Men huru herrar motionärer, som verkligen veta, huru nästan varenda tullförhöjning har vittgående konsekvenser och följaktligen fordrar den mest omsorgsfulla förberedelse, utan vidare kunna ställa sig bakom sådana krav, är ganska obegripligt. Visserligen är läget inom en rad industrier ytterst bekymmersamt, men så farligt är det ändock icke,

att det kan förklara, huru motionärerna allvarligt kunna önska ett hand-*Ang. förhöj-*
 lande på måfå, som det skulle bli, om riksdagen skulle giva sig in på *ning av vissa*
 att mot ansvariga myndigheters avrådande besluta tullsatsen än hit och *industri-*
 än dit. Jag skall tillåta mig att i allra största korthet genomgå den *tullar.*
 lista på tulltaxerubriker, som motionärerna fört in i sina motioner för
 att visa, att dessa mina hårda omdömen icke äro omotiverade. (Forts.)

Bland de tullsatsen, som uppräknas å sid. 2 och 3 i bevillningsutskottets betänkande, finner man först åtskilliga, om vilka jag vågar säga, att vederbörande industriers krav äro uppenbart orimliga. Dit räknar jag först och främst kravet från cementindustrien, som fortfarande i stor utsträckning bedriver export, och om vilken man icke vet, att dess ekonomiska ställning på något sätt är hotad.

Dit hör vidare rubriken margarin. Margarinindustrien har, mina herrar, lidit av vissa svårigheter ända sedan kriget bröt ut. Till att börja med var det på grund av svårigheten att skaffa råvaror och sedermera därför, att svenskarna under kriget vände sig av med att äta margarin. Omsättningen är således ganska ringa, men på priset på den frambragta varan är det sannerligen intet fel. Jag har fått kännedom om vissa undersökningar, som bedrivits på sista tiden, och av dem framgår, att priset skulle kunna nedsättas med minst 60 öre per kilogram, utan att en ordentligt och modernt inrättad fabrik vid rimlig omsättning behöver göra förluster på tillverkningen. Under dessa omständigheter förefaller det mig minst sagt något vågat att framställa krav på ökad tull å sådana industriprodukter.

Sedan ha vi kex, kakao och choklad. Ja, mina herrar, även dessa industrier ha en och annan svårighet att kämpa med. Tack vare riksdagens och regeringens sockerpolitik, till vilken vi få anledning att senare under riksdagen återkomma, är det åtskilligt att säga härom. Tack vare denna sockerpolitik få sistnämnda industrier betala sitt socker till högre pris än de utländska konkurrenterna, men det hjälptes genom den enkla åtgärden, att man medgiver dessa industrier att importera socker utan extra avgifter. Sker det, kan jag icke förstå annat än, att båda dessa industrier, kex samt kakao och choklad, skola komma att klara sig alldeles förträffligt. Erfarenheten har visat, att dessa industrier, åtminstone kakaoindustrien, även under normala tider, hållit priset högst väsentligt utöver tullgränsen, och de göra det fortfarande.

Så kommer pappersindustrien. Är det verkligen någon här i riksdagen, som vill vara med om att bereda ett starkt ökat tullskydd åt denna industri, som omedelbart förut genomgått den mest lysande högkonjunktur, som någon industri i hela världen någonsin haft att uppvisa.

Vidare förekommer krav på ökad tull på tegel, däribland även vanligt murtegel, om jag i hastigheten icke läst fel i tulltaxan. Även om denna industri gäller det, att den under de gångna åren haft en utomordentlig högkonjunktur. Det är vidare en sådan industri, som endast arbetar under viss säsong och vars arbetare i stor utsträckning komma från jordbruksbygder och från grovarbete av varjehanda slag. Den kan

Ang. förhöj- i nödfall ligga nere, om konkurrensen skulle bli för svår. I varje fall
 ning av vissa synes det mig vara ett större samhällsintresse, att vi få vårt byggnads-
 industri- material billigare, än att ett eller annat tegelbruk skall hållas i gång även
 tullar. under instundande sommar. I valet mellan dessa två ting kan ingen tve-
 (Forts.) kan råda, huru man bör ställa sig. Det är tyvärr icke så lyckligt, att vi
 kunna importera billigare tegel i större mängd, det kan ske endast i
 mycket begränsad utsträckning.

Så komma vi till fernissor och oljefärger samt lim och gelatin. Be-
 träffande fernissor och oljefärger gäller, om jag icke är illa underrät-
 tad, att nuvarande tullsats är synnerligen höga. Tullsatserna på olje-
 färger ha tidigare förhindrat all import. Att det nu råder svårigheter
 för fernissindustrien, beror på, att det under år 1919 importerades så
 mycket fernissor till landet, att det räcker att fortfarande tillgodose be-
 hovet.

Beträffande tvål och tvättmedel ligger saken annorlunda än beträf-
 fande de övriga artiklarna. Jag vill påpeka, att en stor ledande engelsk
 firma i branschen funnit de svenska tullsatserna så goda, att den för
 närvarande håller på att underhandla om inköp av stora anläggningar
 här i Sverige, och om dessa underhandlingar eljest icke gå i lås, skulle
 de säkert göra det, därest motionärerna beträffande denna industri finge
 sina krav igenom. Men vad skulle det svenska näringslivet strängt ta-
 get ha för glädje av en tullsats, som överförde äganderätten till dessa
 fabriker i främmande händer?

Sedan finns det en rubrik i denna framställning, som innefattar kal-
 ciumkarbid, karbidkväve och superfosfat. Om superfosfatindustrien
 gäller det, mina herrar, att det knappt finnes någon industri utom de rent
 förtrustade, som har sin avsättningsapparat så utomordentligt väl organi-
 serad som superfosfatindustrien. Tack vare denna organisation för av-
 sättningen är utländsk konkurrens så gott som alldeles omöjliggjord och
 har faktiskt ej heller förekommit i nämnvärd omfattning, beroende icke
 minst därpå att de svenska jordbrukarne äro mycket misstänksamma mot
 utländsk superfosfat. Denna kan visserligen hålla den halt av fosfor-
 syra, som uppgivits, men å andra sidan ej har den konsistens, att den
 kan användas i spridningsmaskiner, och därför ofta förorsakar förlust,
 även om den kan köpas billigare, då däremot den svenska varan är av
 fullkomligt förstklassig natur. Därigenom har den naturligtvis ett starkt
 övertag i konkurrensen. Superfosfatindustrien står hos oss på en tek-
 niskt sett synnerligen fulländad ståndpunkt, högre än överallt eljest i
 världen, och den lider för närvarande ingen som helst nöd. Säsongen
 för densamma är, innan vi hunnit besluta i denna fråga, redan inne,
 och det får sägas, att anspråken på att riksdagen skall träda emellan
 och 20-dubbla tullen på dess produkter, innan den ringaste svårighet vi-
 sat sig för vederbörande industri, annat än den allmänt över hela värld-
 en sig sträckande, är att gå något långt.

Vad slutligen beträffar pianon och flyglar, är det ju allmänt be-
 kant, att denna industri under kristiden blev i allra högsta grad ur-

vattnad, och att det är för att upprätthålla de orimligt höga värden på tillgångarna, till vilka man kommit efter sammanslagningen av vissa fabriker, som man begärt detta extra tullskydd.

Flera bland de industrier, för vilka man nu begär mångdubbla tullar, äro trots lågkonjunkturen fortfarande verkligt lukrativa.

Går jag sedan till de nödlidande industrierna — textilindustrien och vissa delar av järnindustrien — giver redan en mycket yttlig överblick vid handen, att den tull, som skulle hjälpa den ena producenten inom en viss gren, samtidigt skulle stjälpa den andra. Om herrarna titta på denna långa lista, uppräknas där t. ex. band, snören samt hängslen m. m., trikåvaror, garn och vävnader av ull samt filt, garn av lin, hampa och jute samt tågvirke, vävnader av lin, hampa och jute samt kokosmattor, garn och vävnader av bomull, vadd samt impregnerade vävnader, sömnadsarbeten, hattar och paraplyer. — Nu är det ju så, att de industrier, som tillverka band, snören och hängslen, trikåvaror och vävnader, äro beroende av ett halvfabrikat, för vilket även begärts tullförhöjning, nämligen garn; och produktionen av sömnadsarbeten är ju i allra högsta grad beroende av vävnader. Vidare är det ju så, att sömnadsindustrien är den, som står sämst. Det har, mina herrar, förklarats rent ut av en stor industriidkare, att det enda, som kan hjälpa, är 200 % tull på varornas importvärde. Varje lägre tull, försäkrar han fullkomligt uppriktigt, kommer endast att bli en finanstull och skall icke giva arbete åt en enda arbetare i Sverige, ty vi kunna icke sätta i gång något företag, utan att vi få denna tull på 200 % av importvärdet. Skulle man då verkligen förbättra denna industris förtvivlade läge genom att sätta hög tull på vävnader? Skulle icke dess ställning bli än sämre och dess krav på tullförhöjningar än vanvettigare?

Det är fastslaget, att ingenting annat kan hjälpa exempelvis damkonfektionsimportören än en sådan tull, som stiger upp till 200 % på värdet eller också ett direkt importförbud, men ett sådant arrangemang tror jag icke vi behöva allvarligt diskutera. Vi kunna ej upprätthålla industrier genom att låta folkhushållet i dess helhet betala både deras arbetslöner, hyror och råvarukostnader endast för nöjet att hava dem inom landet.

På analogt sätt förhåller det sig i viss mån inom järn- och stålmanufakturindustrien samt metallmanufaktur- och maskinindustrierna. Om man bestämmer sådana tullar på halvfabrikaten, som vederbörande industriidkare önska, måste det komma att försvåra ställningen i allra högsta grad för de industrier, som tillverka helfabrikaten, och framför allt för de företag, som exportera helfabrikat. Jag skall bara peka på ett enda exempel för att belysa denna sak, nämligen fotogenköksindustrien. En förhöjd tull för denna industris utensilier och material måste bli fullständigt förödande; man slår komplett ihjäl den med en sådan tullförhöjning, och vad vore då vunnet?

Nu är det så, mina herrar, att de industrier, som ropa allra högljuddast inför offentligheten på tullar, naturligtvis äro sådana, som skulle ha fördel av de begärda tullförhöjningarna. Det är självklart, att dessa,

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Ang. förhöj-
ning av vissa
industri-
tullar.
(Forts.)

som just nu känna trycket av den ogynnsamma konjunkturen, stiga fram och framlägga sina krav. Alla de andra industrierna, som bara skulle ha skada av tullförhöjningarna, ha ännu icke fått någon känning av vad dessa tullförhöjningar skulle medföra, och därför är det helt naturligt, att dessa i det stora hela tåga sig ännu. Men huru skola de bära sig åt, om vi fördyra deras produktionskostnader med 40—50 %, såsom det skulle bli genom dessa tullförhöjningar? Dessa industrier vore då räddningslöst förlorade, och varför skola just dessa industrier råka illa ut?

Bland de större egendomligheterna med herr Lindmans motion är, att till undertecknarna hör exportföreningens direktör. Jag måste säga, att jag sällan sett något besynnerligare än att en exportindustriens målsman kräver mångdubbling av tullsatserna för de industrier, som arbeta för det inhemska behovet. Det är ju alldeles ofrånkomligt, det säger den enklaste eftertanke, att exportindustrien måste bära hela den börda, som lägges på folkhushållningen genom importfördyring. Det kommer man ej ifrån, så vida dessa tullar skola vara av någon nytta för den industri, som arbetar för hemmamarknaden. Kanske emellertid denna ståndpunkt kan förklaras genom den solidaritetsplikt, som ju proklamerats för hela den svenska industrien gent emot de tullkrävande industriernas önskemål. I detta sammanhang kan jag ej annat, herr talman, än framhålla skadan för det allmänna bästa av en dylik missförstådd solidaritet. Det har klagats så bittert under kristiden över att arbetarna i sin fackliga kamp visat benägenhet att stödja aktioner från vissa smärre grupper, som opererat utan hänsyn till att deras krav gå ut över alla deras kamrater och försätta dem i sämre ställning än förut. För min del måste jag livligt beklaga detta förhållande, men sannernigen det är något särskilt utmärkande för de fackligt organiserade arbetarna, utan tvärtom gör sig samma förhållande gällande inom alla intressegrupper och klasser i samhället, icke minst jordbrukarna och industriidkarna. Jag har upprepade gånger under det sista halvåret hört denna mening uttalas av industrimän: icke kan man väl i anständighetens namn motsätta sig vad en grupp av ens kamrater anser för sig själv nyttigt. Och hur många gånger har det ej sagts, att de uppsvenska jordbrukarna av ren solidaritetskänsla gent emot sydsvenskarna borde betala de bördor, som jordbrukstullarna pålägga just de uppsvenska jordbrukarna! Man agiterar på så sätt och vinner därigenom åtskilligt, ty solidaritetskänslan är en vacker sak, men man kan ju använda alla vackra saker även till att ockra på. Får detta emellertid opåtalat fortsätta, blir hela vårt samhälle försumpat. Sanningen får icke undertryckas, och sanningen är, att varje varufördyring genom en tullförhöjning måste betalas av samhället i dess helhet och sålunda i detta fall försvara ställningen för exportindustrierna, vilka dock skola skapa oss betalningsmedel för de importerade varor, med vilkas hjälp vi skola hålla vår levnadsstandard uppe.

Jag skall likväl ej, herr talman, giva mig in på någon allmän betrak-

telse, hur frestande det än kunde vara att öppna en allmän principiell tulldebatt, utan i stället återgå till motionerna. Det yrkande, vari de båda utmyrna, är ju, med en liten olikhet i början, att riksdagen ville för ovan uppräknade och eventuellt andra varuslag besluta sådana tullförhöjningar, som med hänsyn till föreliggande omständigheter kunna finnas nödiga eller nyttiga, ävensom att riksdagen ville för sin del besluta etc. — Detta måste nu sägas vara ett till den grad vagt yrkande, att riksdagen på grund därav ej synes mig kunna besluta annat och mer än en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning — ifall man vill vara mycket välvillig mot de motionärer, som framställt ett sådant yrkande. Liknande motioner brukas, då de komma från annat håll och röra mindre allmänna intressen, som bekant få 9—12 röster i denna kammare, även om det i dem utsäges, att det endast rör sig om ett skrivelseförslag. När nu den utredning, som man skulle kunna åstadkomma på grund av en sådan skrivelse, är i full gång, äro ju motionerna onödiga, och bevillningsutskottet har, synes det mig, på mycket goda grunder hemställt, att de icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. I utskottsbetänkandet redogöres ingående för den behandling industriernas tullförhöjningskrav för närvarande underkastas. Efter att hava inkommit till regeringen hänsköts ju framställningarna till kommerskollegium, som avgav yttrande över dem den 10 december förra året. Därefter fick ekonomiska rådet tillfälle att taga ståndpunkt till framställningarna ur principiella synpunkter. På grundvalen av dessa yttranden har chefen för handelsdepartementet igångsatt ingående utredningar, vilkas läggning framgår av redogörelsen på sid. 7 och 8 i utskottets betänkande. Dessa utredningar ske med stöd av det material, som tull- och traktatkommittén redan hunnit samla för fullgörandet av sitt egentliga uppdrag, och där detta ej räckt till ha vidlyftiga undersökningar gjorts i de speciella fall, där det över huvud taget kan komma i fråga att ingå på någon sakprövning, och det är synnerligen många fall. Med hjälp av de upptränade personer, som tull- och traktatkommittén disponerar, och under ledning av en byråchef i handelsdepartementet pågå dessa utredningar. Bland annat hava industriidkare varit inkallade och fått tillfälle att framföra alla de synpunkter de haft på olika frågor. Då friherre Fleming säger, att den delegation, som handelsministern tillkallat såsom enbart rådgivande, skulle avgöra vilka frågor som skulle komma fram eller ej, är det fullständigt oriktigt; så mycket kan jag här meddela, att delegationen ingenting avgör utan yttrar sig endast inför handelsministern över de framkomna yrkandena och förslagen i olika riktningar. Det blir Kungl. Maj:t, som till sist självständigt tager ståndpunkt till frågorna.

Nu säger friherre Fleming, att riksdagen genom att godkänna utskottets hemställan skulle giva ett förtroendevotum åt denna delegation. Jag tror ej, att man kan, om man vill se till saken, tolka förhållandet på det sättet. Utskottets hemställan vilar helt naturligt på beskaftenheten av föreliggande motioner och försöker ej att inverka på frågornas

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Ang. förhöj- fortsatta behandling. I detta sammanhang skall jag också be att få
ning av vissa taga upp friherre Flemings anmärkning att ett bifall till utskottets hem-
industri- ställan skulle framkalla ett djupt missmod inom näringslivet. Jag må-
tullar. ste säga, att om verkligen det svenska näringslivet för närvarande le-
(Forts.) ver på det hopp, dessa motioner kunna ingiva, då måtte dess ställning
vara vida sämre än man kan föreställa sig med hjälp av den vildaste
fantasi. Såsom utskottets yttrande och hemställan äro lagda, föregripa
de icke på minsta sätt Kungl. Maj:ts eventuella åtgärder i anledning av
utredningarna och icke heller de eventuellt väckta motioner, som kunna
ansluta sig till den kommande propositionen i ärendet. Min särskilda
mening är, såsom jag i början av detta anförande framhöll, att riksdagen
ej rimligtvis kan taga sig för att på egen hand fullständigt omlägga
vår tulltaxa. Det skulle i varje fall fordra så vittgående utredningar,
att, om detta arbete skall göras samvetsgrant — och annat bör icke
ifrågasättas — det skulle bli så vidlyftigt, att riksdagen innevarande år
måste bli förlängd med flera månader. Det är nämligen, mina herrar,
ej småsaker det rör sig om. Det råmaterial, som behöver anskaffas för
denna utredning, är oerhört stort. Vad skulle inträffa, om reservanterna
finge sin vilja fram och riksdagen beslöte att återremittera motio-
nerna ”för att bliva av utskottet i vederbörlig ordning av utskottet be-
handlade”, som reservanterna uttrycka sig? Jag kan ej se annat än att
utskottet, för att hava någon utsikt att till slutet av maj eller början av
juni hinna någorlunda tillfredsställande behandla den rad av framställ-
ningar från industrierna, varom det talas i motionerna, genast måste gå
i författning om att utöka sitt kansli till ett helt ämbetsverk. Då en
eventuell proposition från Kungl. Maj:it icke kan väntas förr än tidi-
gast om tre veckor, en månad eller något dylikt, så vitt jag förstår att
döma av vad som ännu återstår att utreda inom handelsdepartementet,
kan utskottet ej avvakta denna proposition, innan det sätter i gång med
sin utredning, ty eljes skulle ju riksdagens arbete bliva än mera för-
senat. Men nu äro redan både de personer, som skulle kunna anlitas,
och det utredningsmaterial, som skulle ligga till grund, upptagna i
handelsdepartementet under förberedelser för en eventuell proposition;
således skulle utskottet i alla fall se sig nödsakat att ligga på ärendet,
tills en kunglig proposition föreligger.

Vad skola då motionerna tjäna till? Så vitt jag kan fatta motio-
nerna och gissa mig till deras mening, har den väl varit, att de skulle
kunna göras till bakgrund för en eventuell reservation om tullförhöjnin-
gar, som Kungl. Maj:it icke föreslagit, men som då skulle kunna upp-
tagas till proposition i kamrarna. Jag är nu alldeles ingen expert på
grundlagstolkning, men skulle den uppfattningen godkännas, att en re-
servant, som stödde sig på de här motionerna, skulle kunna få ett yrkan-
de om tullsats, som icke förekomme i Kungl. Maj:its proposition, upp-
taget här i kammaren, t. ex. ett förslag om tjugudubbling av tullen på
superfosfat, så måste konsekvensen bli, att om en motionär tar sig före
att hemställa om sådana ändringar av strafflagen, som enligt diverse

kommittébetänkanden, skrivelser till Kungl. Maj:t och artiklar i den samhällsbevarande pressen o. s. v. kunna befinnas vara nödiga eller nyttiga, en reservant i utskottet skulle på grund därav kunna yrka, att riksdagen måtte besluta att höja en viss paragrafs straffminimum från böter till 10 års straffarbete, och riksdagens talmän skulle vara tvungna att taga upp en sådan propos och ställa den under votering. Det kan ju hända, att denna uppfattning beror därpå, att jag ej tillräckligt känner praxis och grundlagens mening, men nog synes det mig, att, om man begär, att tullen skall ökas till 200 % av en varas värde med stöd av de föreliggande motionerna, man då kommer på precis samma linje som i det exempel jag nyss anfört. Jag frågar nu: är det ej fullt riktigt, att utskottet beslutat att snarast möjligt utfärda motioner av en sådan beskaffenhet? Absolut intet kan vinnas för den sak, motionärer och reservanter vilja främja, genom en återremiss. Det enda är, att ställningen förblir oklar, och det är ju möjligt, att det också för vissa grupper kan vara av ett visst värde. Det vill jag ej yttra mig om, men något värde för den fortsatta behandlingen av ärendet här i riksdagen har fortsatt oklarhet givetvis ej. Jag vädjar för min del till alla dem av kammarens ledamöter, som önska, att riksdagsarbetet ej alldeles skall urspåra, att godkänna bevillningsutskottets hemställan, till vilken jag nu, herr talman, ber att få yrka bifall.

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Herr V e n n e r s t e n: Herr greve och talman, mina herrar! Det har redan av den förste talaren tillräckligt tydligt sagts ifrån, vad minoriteten, reservanterna, inom utskottet önska vinna med sitt yrkande om återremiss, och jag skall be att till alla delar få ansluta mig till vad i det avseendet den förste ärade talaren hade att anföra. Såsom motionär har jag ansett det vara riktigt och lämpligt att här inför kammaren något redogöra för denna motions tillkomst, så att ej sådana missförstånd skola kvarstå, som man kan finna föreligga, då man hört ett sådant anförande som den närmast föregående talarens. Jag har redan inom utskottet sökt förebygga, att en sådan missuppfattning skulle vinna spridning, men det har tydligen misslyckats. Själv har jag nu — det vill jag i förbigående hava sagt — den uppfattningen, att det skulle vara mycket lyckligt, om riksdagen i närvarande stund icke ville taga befattning med en detaljgranskning av de tullspörsmål, som ligga före i motionen, och det av skäl som envar av kammarens ledamöter säkert förstå utan att jag tydligare uttalar vad jag menar. Sverige kan behöva vidtaga vissa åtgärder av den här föreslagna naturen eller andra i samma syfte för att hjälpa landets näringsliv ur ett obestriddigt och svårt nödläge, och då är det ej lämpligt att på förhand hava sagt ifrån, att den eller den utvägen kommer under inga förhållanden i fråga. Om man nu vill granska denna motion på sätt den föregående ärade talaren gjort, så vill jag gärna medgiva, att det ej är svårt att finna brister i den och att till och med påvisa så stora brister, att man, om man enbart ville se till dem, skulle kunna få motionen utdömd. Men då man lever under extra-

Ang. förhöj-ordinära förhållanden, så måste det vara tillåtet att begagna sig av ut-
ning av vissa vägar, vilka i formellt hänseende kanske med fog kunna göras till före-
industri-
tullar.
(Forts.)

Huru låg denna sak vid riksdagens början? Jag hade tillfälle under remissdebatten att påpeka, vilket svårt nödläge som då härskade inom vida grenar av den svenska produktionen, och det är ej för någon av kammarens herrar ledamöter obekant, att den skildringen icke var överdriven. Visserligen sades det mig efteråt, att när jag relaterade den utsträckning, uti vilken arbetsinställelser ägt rum inom vissa industrier, och därvid begagnade mig av tal, angivande den procentuella nedgången i den driftskapacitet, som kunde kallas normal, detta var vilseledande, enär driftskapaciteten ej vore avgörande och att en sådan jämförelse snarare kunde anses leda till en falsk föreställning om omfattningen. Men för dem, som senare tänkt på saken, står det säkerligen uppenbart, att den skildring, som jag då gav av läget, icke var överdriven, utan att jag snarare bemödade mig om att så objektivt och lugnt som möjligt framlägga saken för kammaren. Sedan dess har läget ingalunda förbättrats, utan tyvärr visa de rapporter, som ingått, på en fortgående, i många fall nog så betydande försämring. Det är därför av vikt att ej lämna något medel oförsökt att hjälpa näringslivet ur det betryck, varuti det på grund av kända omständigheter har råkat.

Då säger man kanske: javäl, vi äro beredda att anlita alla medel, som kunna visa sig lämpliga för att nå ett sådant mål, blott icke detta ena, blott icke tullskydd, enär det bjuder oss emot principiellt eller av andra orsaker. Jag vågar påstå, att ett sådant resonemang ej är lämpligt och ej är klokt. Man skall ej på förhand utdöma något medel, som har någon rimlig möjlighet att hjälpa en, om det också ej kan hjälpa i hela den vidd, varuti hjälp kräves. Vi behöva ju blott gå till andra länder för att se, vad man där har gjort just i fråga om justering av tullskyddet till uppnående av en effektivitet, som skulle bättre motsvara förhållandena, en effektivitet i alla händelser, som skulle närma sig den, som tullskyddet hade före kriget eller innan penningvärdet föll. Jag behöver ju ej uppehålla herrarne med att upprepa, vad som i det fallet har sagts i motionen. Herrarne ha säkerligen, i den mån intresset är vaket för dessa angelägenheter, redan sett, att i flertalet av världens industriländer man gått till en sådan tullrevision, som jag här har antytt, och det är rätt betecknande, att till och med i det bekanta frihandelslandet och föregångslandet på industriens område, England, man nu hör toner, som tyda på åtgärder, vilka ju ingalunda kunna anses ligga fjärran från dem, som vi här hava föreslagit. Jag skall ej tillmäta detta en alldeles avgörande betydelse, enär jag själv är av den åskådningen, att det, som passar i ett land i fråga om tull- eller frihandel, säkerligen ej alltid är lämpligt i ett annat. Förhållandena äro ofta nog så olikartade, att man kan tillstyrka tullskydd i sitt eget land utan att vilja förneka, att ett annat land med sina betingelser kan hava fördel av frihandel. Emellertid innehåller en engelsk tidning en redogörelse för den engelska rege-

ringens finansplan, enligt vilken regeringen har för avsikt att införa värdetullar å all import från andra länder, vilkas valuta är lägre än Englands. Förbud skall utfärdas mot import av varor, vilkas tillverkning betraktas som en huvudindustri, och import av sådana skall sedan endast få äga rum mot licens. Och så lämnas exempel å ett antal varor av senast ifrågavarande slag. Under en resa, som jag nyligen företog, e-for jag, att man i Frankrike efter att hava infört det bekanta koefficientsystemet, varigenom man söker hålla tullskyddet effektivt i nivå med det, som rådde före kriget, nu givit franska regeringen eller står i begrepp att giva den — jag tror det är det förra alternativet, som är det riktiga — bemyndigande att höja dessa koefficienter efter sig företeende krav och förhållanden, och att man redan för vissa varuslag skulle hava begagnat sig av detta bemyndigande intill en koefficient av 5, 6, 7 och mera. Överallt har man sökt att genom nödtåtgärder, tillfällighetsåtgärder, komma näringslivet till hjälp i en svår tid, och man har ej funnit det vara något orimligt att begära, att industrien skulle under den mest förhärjande kris, som den någonsin varit ute för, åtminstone åtnjuta ett tullskydd i effektivitet icke understigande det, under vilket den levde före kriget. Själva detta krav förefaller mig vara så naturligt och rimligt, att man med förvåning hör, att ett så skarpt motstånd kan resas däremot.

Detta är nu i några allmänna ord min uppfattning om det föreliggande läget och dess krav. Vi böra icke fransäga oss möjligheten att vidtaga åtgärder även av här ifrågavarande slag. Vi böra härvid ingalunda förgäta, att detta icke kan bringa hel och full hjälp i alla erforderliga fall, utan att staten måste vara beredd att vidtaga många andra hjälpsåtgärder, som kunna underlätta en återgång till mera stabila och normala förhållanden utan varaktig och för hela samhällets bestånd farlig skada för våra huvudnäringar. Nu vänder man sig emellertid mot motionen såsom ett oting, som i många stycken brister i uppfyllandet av de krav, som man rimligen kan ställa på en framställning till Sveriges riksdag. Jag har redan förut påpekat de särskilda förhållanden, som här råda, och jag vill nu nämna, att när jag tog första steget till inlämnande av den ifrågavarande motionen, så berodde detta på en upplysning, som kommit mig till handa, att det ingalunda vore säkert, att en kungl. proposition i ämnet skulle komma att föreligga. I allra största hast och med anlitande av de utvägar, som stodo mig till buds, sökte jag åstadkomma en samling uppgifter, som kunde giva stöd för en framställning, avseende att bringa dessa viktiga frågor inför riksdagen, för det fall att en kungl. proposition icke skulle komma att föreligga. Den skulle därjämte ha det bisyftet att, om den kungl. propositionen icke hade upptagit krav, som enligt vårt förmenande vore av lika trängande art som de, som blivit föremål för den kungl. propositionen, man skulle kunna få även dem prövade i högsta instans, d. v. s. av riksdagen. Nu har jag ju sedermera hört, att det icke lär möta något hinder att i anknytning till en kungl. proposition även frambara krav på tullförhöj-

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Ang. förhöjningar, som gå utanför denna propositions ram, åtminstone vad angår tullrubrikerna. Men det första fallet är därmed icke täckt. Kommer det ingen kungl. proposition, då har, såvitt jag förstår, riksdagen ej heller tillfälle att pröva tullfrågan vid en tidpunkt, då det är lättare att veta vad läget kräver, och jag tror därför just ur denna synpunkt, att det ej är klokt, att riksdagen nu så brådstörtat bringar denna motion ur världen.

(Forts.)

Nu påstår man, att det är kännetecknande för dessa motioner, som här äro i fråga, att de framburit de av tullförhöjningar intresserades krav. Ja, det är nu oundvikligt, att när man skall motionera om tullförhöjningar, man frambär intresserades krav — det ligger i sakens natur — men jag vill bestrida, att, när jag deltagit i denna framställning till riksdagen, det har varit såsom i någon den minsta mån intresserad av tullförhöjningar i och för sig, utan det har skett uteslutande därför, att jag, liksom utan tvivel även mina medmotionärer, ansett det vara ett medel att hjälpa näringslivet. Den enskilde industriidkarens eller näringsidkarens öde i ekonomiskt avseende, det må bli vilket som helst, det är ej detta motionärerna haft i sikte, och jag säger det till den närmast föregående talaren alldeles bestämt, att han måste se bort från den tanken, att det här gäller att hjälpa vissa nödställda industriidkare, ty som var och en objektivt dömande människa måste förstå, gäller det att hjälpa en för landet behöflig näringsgren, en för landet nödvändig produktion, och det är uteslutande dess bestånd, som det här gäller att skydda, den enskilde må sedan i sina ekonomiska förhållanden röna vilket öde som helst.

Vidare ondgöra sig de herrar, som ogilla vår framställning, däröver, att vi låtit framställningen få en så betydande omfattning, men, mina herrar, varför gjorde man detta? Var det därför, att man ville, att alla dessa olika tullrubriker skulle underkastas den förhöjning, som vederbörande framställare i sina ursprungliga inlagor ha begärt? Nej ingalunda! Det vet också var och en, och jag torde knappast behöva göra något utförligare omnämnande eller bemötande av vad den närmast föregående talaren sade, utöver följande: det fanns ingen möjlighet att på den korta tid, som var oss tillmätt, göra en fullständig utredning över vilka krav som voro berättigade och i vilken omfattning de ifrågavarande kraven borde tillmötesgå av riksdagen. Man nödgades hänvisa till den pågående utredningen och ansåg sig vara i sin goda rätt, då man med stöd av denna utredning framkastade förslaget, att riksdagen ville pröva alla dessa här ifrågavarande krav, godkänna dem, som visat sig enligt utredningsarbetets vittnesbörd vara välfogade, och kassera de övriga. Det torde väl knappast behövas mera än detta påpekande, säger jag, för att kammaren skall kunna förstå, att den omständigheten, att vi medtagit en hel del industrier och tullrubriker, för vilka man måhända redan nu kan påvisa, att en tullförhöjning icke är nödvändig, icke kan vara nog för att förkasta och utdöma det hela.

Jag har ej mycken förhoppning att, såsom frågan nu ligger, vinna

stöd och bifall åt den framställning, som reservanterna ha gjort, men jag vågar ändock hoppas, att riksdagen skall finna det möjligt att åter-sända motionerna för att låta dem ligga intill dess de få behandlas i sitt rätta sammanhang. Den risk, som riksdagen därmed skulle utsätta sig för, är enligt mitt förmenande totalt obefintlig. Ty riksdagen blir likaväl i stånd att taga ställning till dessa frågor alldeles obunden som nu, om riksdagen upptar dem först efter någon tid, och jag vågar påstå, att det icke skall krävas en dags arbete mera i bevillningsutskottet än det redan har nedlagt, om man vill gå denna väg, icke en enda mans arbetskraft utöver den, som redan finnes där, när den utredning, som pågår i handelsdepartementet, kommer att giva utskottet all behöflig ledning. Och när den utredningen ju givetvis även måste bli föremål för utskottets behandling, så antager jag, att jag icke har sagt för mycket, om jag säger, att den svartmålning, som den föregående ärade talaren gjorde, icke äger fog för sig.

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Varför vill man nu slå ihjäl motionen i detta skede? Ja, det har sagts mig, att man fruktar, att genom ett samarbete mellan dem, som vilja stödja jordbruket, och dem, som här visat sig vilja stödja industrien, det skulle kunna komma att utövas ett obehörigt tryck på riksdagen i dess beslutanderätt. Jag vågar hänvisa dylika funderingar till fantasiernas område, ty så pass självständig har svenska riksdagen alltid visat sig vara, att den kan stå emot sådana machinationer, och när välgrundade krav framföras från olika håll och de, som framföra dessa krav, stödja varandra, så lärer väl ej något resultat kunna nås om icke majoritet vinnas i riksdagen för förslagen i fråga. Och har en sådan majoritet vunnits, då är det väl ändå svenska folket, som beslutat i ärendet, och inför det beslutet få vi ju alla böja oss.

Jag vågar hoppas, att kammaren skall finna det lämpligast och värdigast att bifalla yrkandet om återremiss, till vilket jag, herr greve och talman, anhåller att få ansluta mig.

Herr Rune: Herr greve och talman, mina herrar! Den siste ärade talaren sade, att man hade ondgjort sig över att motionärerna framkommit med sådana förslag, som här föreligga. Jag tror han mistog sig ganska betydligt, då han uttalade sig på det sättet. Såvitt jag kunnat finna vid behandlingen inom utskottet och i övrigt, så är det nog ingen av oss, som varit med om utskottets beslut, som i någon mån har ondgjort sig över eller förvänat sig över att industriens representanter söka att komma en betryckt industri till hjälp. Jag protesterar emot att någon svensk man skulle kunna stå oberörd inför de svårigheter, som nu råda för svensk industri och som medföra kännbara uppoffringar och svårigheter för hela vårt folk. Det är ej så, att man vare sig ondgjort sig över att förslaget kommit fram, eller att man visat mindre förståelse för industriens krav, utan det är helt enkelt så, att man har försökt efter bästa förmåga lugnt och sakligt överväga vad som i denna situation är klokt att göra, och därvid har man kommit till det resultat, att det icke skulle vara klokt att gå den väg, som motionä-

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Ang. förhöjningerna ha slagit in på eller förordad. Jag vill i detta fall och särskilt enär det påståtts, att inom utskottet ingen realbehandling skulle hava kommit i fråga, nämna för herrarne, att så fort detta ärende togs upp till behandling vid utskottets sammanträde i måndags, så yrkade jag genast, att man skulle, innan man fattade beslut om huruvida man skulle gå in på en så lång bordläggning som den ifrågasatta, företaga en ordentlig diskussion över motionerna, så att man vore i tillfälle att bedöma eller se, vad de innebure, och i utskottets betänkande, som, såvitt jag förstår, visst ej är magrare än utskottsbetänkanden här i riksdagen bruka vara, framhålles tydligt, att det är två principer eller vägar, som kunna komma i fråga i detta fall. Den ena är den väg, som anvisats av det ekonomiska rådet och kommerskollegium, då de säga, att de ej kunna vara med om eller ej tro, att det är klokt att vidtaga en generell tullförhöjning. De vilja hava ett extra tullskydd för sådan industri, som det ur ekonomisk synpunkt är för landet önskligt att upprätthålla, om sådant är oundgängligt. För att avgöra detta pågår ju undersökning inom handelsdepartementet, och det är utskottsmajoritetens mening, att man vid sådant förhållande måste avvakta denna utredning för att kunna fatta ståndpunkt till de åtgärder, som böra vidtagas. Jag behöver väl ej påpeka för kammaren, att i detta ekonomiska råd sitta representanter för det yppersta, som landet har på ifrågavarande områden, representanter både för affärsvärlden och för industrivärlden, så att det synes mig, som om utskottet hade ganska gott ryggstöd, om jag så må säga, då utskottet stöder sig på ett sådant uttalande. Å andra sidan ifrågasättes också att behandla frågan så, att man skulle söka i mera generell omfattning åstadkomma ett tullskydd, som naturligtvis industrien mycket väl behöver. Det är, såvitt jag förstår, högst nödvändigt, att riksdagen skyndsamt blir satt i tillfälle att taga position till frågan om riksdagen bör gå den ena eller den andra vägen. Motionärerna säga i sin motion också, att de påpeka nödvändigheten av skyndsamt vidtagande av eventuella åtgärder. Nu säges det också, i reservationen, att det ser ut, som om utskottsmajoriteten, av dess uttalande att döma, redan nu vore på det klara med, att från dess sida intet vidare initiativ i hithörande frågor kommer att tagas. Jag undrar, om det är rättvist, att reservanternas så uttala sig. Jag ber att få påpeka, att jag knappast sett något utskotts-betänkande, där utskottet så kraftigt som i detta betänkande förbehållit sig frihet för framtiden att återupptaga de frågor, varom saken rör sig. Det är ej nog med att utskottet säger, att utskottet icke vill i någon mån föregripa resultatet av den pågående utredningen, utan utskottet säger till och med, att det "förbehåller sig att framdeles få intaga ståndpunkt till de förslag, som kunna komma att av Kungl. Maj:t framläggas eller i anledning av en eventuell proposition i motionsväg väckas, ävensom att härutöver föreslå vad utskottet kan anse påkallat". Det är så långt ifrån sålunda, att reservanternas hava rätt, när de påstå, att det ser ut, som om utskottet ej ville i detta fallet ytterligare taga något initiativ, att utskottet tvärtom bestämt försäkrat, att utskottet förbehåller

sig att utöver vad i detta fall kan förekomma i ärendet få ytterligare komma med de förslag, som omständigheterna i detta fall kunna påkalla. *Ang. förhöjning av vissa industritullar.* (Forts.)

Det har också talats om, att utskottet genom sitt beslut skulle betaga riksdagen möjlighet att få denna sak prövad på lämpligt sätt. För min del synes det mig, som om det verkligen i stället är så, att utskottet på ett ganska tidigt stadium och i ganska god tid velat sätta riksdagen i stånd att taga position till frågan och att säga sin åsikt i denna sak, som ju egentligen är en principalsak, om man skall gå den ena vägen eller den andra vägen för att bringa verklig och varaktig och nog stor hjälp åt den betryckta industrien. Det är ingenting, som hindrar riksdagen nu. Nu ligger ärendet på riksdagens bord, och riksdagen får själv taga ansvaret och besluta i sakfrågan och säga, om det är klokt att gå den väg, som vissa reservanter vilja, d. v. s. att återremittera ärendet. För min del kan jag ej förstå, att man skulle vinna något genom att återremittera ärendet. Man väntar förslag efter noggrann utredning om de tullförhöjningar eller tullförändringar, som kunna anses lämpliga, och det är väl ingen risk att då vänta på detta förslag. Tro herrarna, tror någon, att det är så, att om det därvidlag visar sig, att det finnes majoritet för att man med stöd av finansrådets och kommerskollegiets uttalanden går den väg, som de hava anvisat — tro herrarna då att, om ärendet bordlägges under en månad eller ett par, denna majoritet under tiden skall ändra sig? Det tror jag ej. Men det synes mig, som om man mycket väl kan befara, att ett beslut i den riktningen från riksdagens sida kan invägga många industrier, vissa industrigrenar, i förhoppningar om att det här skall bliva ett tullskydd, och att man på det sättet, när det sedan visar sig, att detta hopp icke kommer att realiseras, med ett sådant beslut kan göra mera skada än nytta.

Den siste ärade talaren vädjade i sitt anförande till kammaren att vi skulle bifalla det yrkande, som reservanterna här framställt, därför att det skulle vara för riksdagen värdigast. Jag för min del, herr talman, skall icke gå djupare i saken, i realbehandling av motionen och spörsmålet om tullförhöjningar i dessa motioner, därför att det har herr Örne så grundligt gjort, men jag skall tillåta mig, herr talman, att gent emot den siste ärade talaren vädja till kammaren, om det icke skulle vara för riksdagen klokast att gå den väg, som utskottet har anvisat. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cla s o n: Då jag har begärt ordet i denna fråga, ehuru jag ju, som bekant, varken är näringsidkare eller industriman, så har det skett därför att jag vid sista riksdagen tillät mig att väcka en motion, rätt allmänt hållen, som avsåg dels skydd för det svenska näringslivet mot utländsk konkurrens, dels att bereda bevillningsutskottet möjlighet att vid riksdagens slut överväga tullfrågorna med hänsyn till deras betydelse för statsregleringen, dels slutligen också att bereda utskottet möjlighet att på den vägen skaffa Sveriges arbetare arbetstillfällen, som man kunde befara, att de eljest skulle mista.

Bevillningsutskottet behandlade då den frågan ungefär på samma

Ang. förhöj-sätt som det behandlat denna nu. Det tog upp frågan redan vid riksdagens början, och därför stod man också vid riksdagens slut icke inför de möjligheter jag önskat bereda. Jag tror emellertid, att man vid betraktande av de importsiffror, som sedermera i fråga om vissa produkter framträtt under senare delen av 1920, nog skulle önskat att riksdagens beslut under loppet av 1920 års riksdag i vissa punkter hade varit annorlunda. Jag är alldeles övertygad om att vårt lands ekonomiska ställning och våra näringsars arbetsmöjligheter under sådana förhållanden hade varit mycket bättre än de för närvarande äro.

Antag att kammaren på avstånd, men i alla fall med ett visst verkligt intresse toge kännedom om en enskild affärsman, som uppenbarligen ginge emot dåliga tider och vars affärsställning i hög grad hotade att bliva sämre. Om man då såge honom vid ett visst givet tillfälle, då han stode inför möjligheten att genom vissa beslut tillförsäkra sig, om det vid en senare tidpunkt skulle visa sig behöfligt, fullt säkra, ökade tillgångar — om, säger jag, han stode inför den möjligheten, men man dock i det ögonblicket såge honom avskära sig en sådan möjlighet att framdeles förskaffa sig dessa ökade tillgångar — jag undrar, vad man skulle fälla för omdöme om honom såsom affärsman?

Antag vidare, att samme man dreve en affär, vars framgång i hög grad vore beroende på hans förmåga att uthärda utländsk konkurrens, utländsk dumping, — jag undrar, vad man skulle fälla för omdöme om honom, om han självvilligt ställde så till, att han berövade sig möjligheten att så kraftigt som möjligt uppträda emot denna utländska dumping?

Antag slutligen, att av hans åtgärder icke bara hans egen ekonomiska ställning, utan också skaror av arbetare, deras arbetstillfällen och arbetsmöjligheter vore beroende. Jag undrar återigen, vad man skulle fälla för omdöme om honom, om han ställde så till, att han faktiskt avskar sig möjligheten att kunna hjälpa både sig själv och dem. Jag är viss om att omdömet om honom icke skulle bliva så vidare smickrande.

Men enligt min uppfattning är det alldeles precis på det sättet, som utskottet nu inbjuder Sveriges riksdag att ställa sig i denna fråga, som dock gäller en god del av Sveriges näringsliv, Sveriges arbetare och deras arbetstillfällen och därtill svenska statens inkomstmöjligheter. Jag kan icke se annat än att läget är ungefär liknande. Man bjuder oss att fatta ett beslut, som, såvitt jag förstår, ovillkorligen måste avskära oss vissa möjligheter i framtiden, ehuru vår affärsställning är vacklande och på många punkter blir sämre för varje dag, som går.

Jag skall tillåta mig ännu en jämförelse. Antag, att det vore uppenbart, att denne affärsmans likar i andra länder ginge en rakt motsatt väg — jag undrar, om det icke skulle stärka omdömet om att han själv vore inne på en orätt väg.

Till försvar för utskottets ståndpunkt att nu avslå dessa motioner har man egentligen, såvitt jag förstår, framfört närmast att man skall hysa förtroende till en hos regeringen pågående utredning. Det är av

denna, som man skulle vänta lösningen av dessa svårigheter. Vad denna utredning skulle komma att taga upp skulle vara det lämpliga, och därutöver skulle man icke böra gå. Jag skall alldeles lämna därhän, huruvida en sådan ståndpunkt är överensstämmande med vad som i allmänhet brukar gälla rörande förhållandet mellan riksdagen och regeringen i dylika frågor, statsreglerings- och bevillningsfrågor. Nog tror jag, att man icke behöver gå synnerligen långt för att finna exempel på att Sveriges riksdag i dylika frågor uppträtt på ett helt annat sätt. Men alldeles oberoende därav måste jag verkligen uttrycka min förvåning över att man i detta ögonblick så starkt pointerar detta, i *detta* ögonblick, då denna riksdag och samma bevillningsutskottets majoritet, i stort sett, väl om någonsin har visat sig stå synnerligen fri från varje hänsynstagande till regeringens finanspolitik och regeringens finansplaner överhuvudtaget, och då därtill, såvitt jag förstår, man icke ens vet, vilken regering man har eller vad slags regering man får, och således, när man nu blir hänvisad till förtroendet till regeringen, man redan på denna grund befinner sig fullkomligt ins blauer.

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

En av bevillningsutskottets ärade ledamöter, som försvarade utskottsbetänkandet, ville starkt understryka, att den framställning, som låg bakom motionärernas förslag, var av fullkomligt revolutionerande art. Detta är, såvitt jag förstår, att taga saken alldeles oriktigt, sådan den i dag ligger.

Man skulle kunna säga och säga med rätta, att om här föreläge ett förslag att fatta beslut om den eller den tullsatsen i detta ögonblick, det naturligtvis bleve nödvändigt att nu gå in på specialbehandling av dessa tullsatser och att därvid kanske revolutionerande förslag föreläge. Men så är ju icke alls läget för närvarande. Nu är det endast fråga om att riksdagen, till dess denna väntade kungl. proposition från denna obekanta regering kommer — skall förbehålla sig full och fri möjlighet att få taga upp även sådana tullfrågor under sakligt övertvägande, som i motionen hava berörts.

En annan ärad talare från bevillningsutskottet tycktes vilja göra gällande, att det här dock skulle gälla ett principbeslut, om man skulle gå den ena eller den andra vägen i fråga om näringarnas understödjande. Enligt min uppfattning är också det ett felaktigt sätt att se på denna fråga. Jag tror icke att det är fråga om att välja mellan att gå den ena eller den andra vägen i fråga om näringarnas understödjande, men det kan vara fråga om, huruvida *den ena eller den andra speciella näringen* skall anses ligga på den väg, som man tänker sig denna utredning av denna obekanta regering möjligen komma att föreslå riksdagen att slå in på. Det synes mig under alla förhållanden förmånligt, om riksdagen då hade öppet, fullt öppet att vid sitt beslut taga ståndpunkt till den frågan: skall den eller den näringen, även de i motionerna uppräknade, anses böra ligga på den ena vägen eller på den andra?

Man anförde i fjol, liksom man anför nu, hänsynen till pågående utredning. Jag ber att få svara, vad jag svarade då, att medan dessa

Ang. förhöj-utredningar pågå, så dör kon. Den svenska industrien går för varje dag emot allt större och större svårigheter, och de svenska arbetarna bliva i allt större och större antal arbetslösa. Det är under sådana förhållanden som det synes mig lämpligast, att riksdagen verkligen förbehåller sig den vidsträckta möjlighet att få pröva dessa frågor, vartill denna motion öppnar vägen, men vilken möjlighet icke kommer att stå lika öppen, ifall man nu handlöst kastar sig i beroende av en eventuellt blivande kungl. proposition.

(Forts.)

Vad beträffar talet om att riksdagens arbete skulle alldeles "urspåra", om man återremitterade motionerna till bevillningsutskottet, får jag säga, att jag tror, att detta är ganska starka överord. Jag tror icke, att en saklig behandling skulle kosta bevillningsutskottet så mycken möda. I varje fall är jag för min del, med den ståndpunkt jag har, rädd för att riksdagen gör långt större skada om riksdagen på detta sätt skjuter undan möjligheten att med så mycken frihet som möjligt återupptaga denna fråga i samband med den kungl. propositionen. Ty vad som på denna punkt riksdagen bör göra är att förbehålla sig *alla* möjligheter till ett sakligt beslut i *hela* denna fråga i *alla* dess detaljer.

Jag biträder yrkandet om återremiss.

Herr H e y m a n: Herr greve och talman! Jag ber att få uttala mitt beklagande över det öde som i utskottet mött dessa motioner. Vad motionärerna åsyftat har klarlagts här av herr Vennersten m. fl., och detta behöver jag ej rekapitulera. Blott det ber jag i detta sammanhang få understryka, att motionärerna ej på förhand försvurit sig åt något eller några vissa varuslag, utan endast förbehållit sig att få hålla dörren öppen för möjlighet till fri prövning av tullbehovet å sådana industriartiklar, som finnas upptagna i motionen.

Herr Örne's försvar för den tillfälliga utskottsmajoritetens dikta- men synes vila på demagogiska grunder men ej på några som helst bärande sakskaäl. Herr Örne förfäktade, som vi hörde, den meningen, att då frågan nu i hela sin vidd låge under sakkunnig utredning, så hade bordläggningen ingen betydelse. Vi få i den kungl. propositionen, förmenade antagligen herr Örne, tids nog se utredningens resultat, och då kan tidpunkten vara inne för utskottet att taga närmare ståndpunkt till frågan. Att enskild motionärs rätt till yrkande om tullförhöjning å sådana varuslag, som eventuellt icke upptagas i propositionen, härigenom blivit avskuren, har naturligtvis för herr Örne ingen som helst betydelse. Herr Örne är ju tidens erkände ekonomiske expert par preference och han vet därför naturligtvis med sig att det säkerligen blir han, som framför någon annan kommer att hålla i pennan när propositionen, om den nu överhuvudtaget kommer, en gång skall utskrivras. I denna kommer sålunda med största sannolikhet inga andra varuslag att upptagas än dem som svara mot herr Örne's goda minne. Med all respekt för herr Örne's stora kapacitet och insikt i ekonomiska frågor, förefaller det likafullt vara oresonligt och orimligt att på sätt utskottet föreslagit spärra möjligheten för motionsrätt i fråga om sådana va-

ror, som icke upptagas i propositionen. I fyra ögon se dock alltjämt mera än två, och det borde även för herr Örne varit till lisa veta, att ingen mening blivit undertryckt, när dessa för landet så oerhört viktiga ekonomiska frågor föreligga till slutligt avgörande. Man kan förstå, vad som i propositionen komma skall, om man läser utskottets motivering. Det heter däri bland annat på sid. 9, "att utredningen bör begränsas att avse endast sådana industrier, vilka äro för det allmänna av särskilt stor betydelse". Uttrycket är ju ganska svävande, men jag tror, att man preciserar det rätt så bra, om man sätter likhetstecken mellan detta och de större industrier, som sysselsätta ett förhållandevis stort antal arbetare. — Är nu denna uppfattning riktig, vill jag erinra om det gamla ordspråket, att många bäckar små göra en stor å, eller att de många smärre industrier, som likaledes måst avstanna, sammanlagt kanske sysselsätta lika många eller möjligen än flera arbetare än de få större. Det förefaller därför som vore det ur den "allmänna betydelsens" synpunkt principiellt fullt ut lika viktigt att nu taga de många smärre nödlidande industrierna under armarne som de få större. — Smärre industrier, som kunna förete lika goda skäl för ökat tullskydd som större och som uppstått under hägn av förutvarande tullskydd och som tillverka för landet oundgängligen nödvändiga varor, böra därför kunna få påräkna samma effektiva tullskydd som större. Nu säger emellertid utskottet vidare gent emot detta krav. Vi skulle såmedelst "motverka det prisfall, som även i vårt land sedan någon tid gör sig gällande". Men jag frågar verkligen då vilket som till sist för landet i dess helhet blir lyckosammast, att antingen med varsam hand sakta reglera priskurvan nedåt och i väsentliga delar hålla våra olika näringar vid liv eller att utan minsta motstånd med sådan fart låta den rutscha ned i en ekonomisk krisvirvel att den drager alla våra varuproducerande näringar till botten. Det förefaller mig, som om den förre motståndsåtgärden vore mera ägnad att för landet i dess helhet skapa långt lyckligare förhållanden än det senare "låt-gå-systemet".

Nu finner jag emellertid det vara nödvändigt att samtliga svävande tullspörsmål prövas på en gång. Att vid ett tillfälle behandla industritullar och vid ett annat agrartullar, det kan icke låta sig göras, ty i flera fall ingripa de alltför mycket i varandra. De måste i ett sammanhang avvägas emot varandra. — Det kan för jordbrukets räntabilitet ej vara betydelselöst om superfosfattullen eller om tullen å jordbrukets övriga produktionsmedel blir den eller den. Tull- och traktatkommittén sitter ju nu för att göra denna avvägning, men innan den blir färdig med sitt förslag, så böra, enligt min uppfattning, även de provisoriska tullsatserna justeras i sådant syfte. Jordbrukets synnerligen betryckta läge gör, att agrartullarna härvidlag icke få uppvägas av industritullarna. Ett bärkraftigt jordbruk stabiliserar dock mera än något annat landets ekonomiska liv.

Under utskottsbehandlingen hörde man sådant tal: Icke behöva agrartullarna skärpas, ty inom jordbruket råder det ju ingen arbetslöshet.

Ang. förhöjning av vissa industritullar.
(Forts.)

Ang. förhöj- Det talet tvekar jag icke att beteckna såsom cyniskt. De, som använ-
ning av vissa da detta argument mot en justering av agrartullarna, kunna nämligen
industri- icke vara ovetande om att jordbrukets säregna ställning gör, att det icke
tullar. liksom industrien kan lägga sig stilla under en förlustbringande kon-
(Forts.) junktur. Jordbruket måste fortsätta sin drift, så länge inteckning står
att vinna i gården, men därefter kastar det utan misskund automatiskt
av sin utöware. Är det denna utveckling man vill bereda landets moder-
närning, då må man ju vara emot att i detta sammanhang justera
agrartullarna, annars icke.

Dessa motioner ha kommit i ett sådant läge att det torde vara för-
enat med den enklaste gård av rättvisa att remittera dem tillbaka till ut-
skottet för att få dem behandlade i sammanhang med den väntade pro-
positionen och de vilande agrartullarna. Utredningsmaterialet granskas
ju nu av sakkunniga, och med herr Örne såsom välvillig föredragande i
utskottet torde detta ganska snart vinna inblick i utredningsmaterialet.
Att lita till utskottets motionsrätt är endast en tom fras eller ett vac-
kert spegelfäkteri med den initiativlöshet, som utmärker ntskottsmajori-
teten då det gäller näringslivets vård. Herr Örne sade visserligen, att
det skulle betyda en revolution att nu mera generellt sätta tullarna i
effektivitet. Häremot vill jag endast erinra, att en revolution i omvänd
ordning redan försiggår på området, och att en motrevolution, om herr
Örne nu ovillkorligen åt de ifrågasatta tullförhöjningarne vill giva denna
benämning, numera enl. mitt förmenande vore enda och rätta bote-
medlet. —

Jag hemställer, herr greve och talman, att detta ärende måtte åter-
remitteras till utskottet.

Friherre F l e m i n g: Herr greve och talman! Endast ett par ord!
Herr Rune var i sitt anförande inne på att man kunde gå två olika vä-
gar, att riksdagen hade att välja den ena av dem, och att, om jag för-
stod honom rätt, man genom att yrka avslag på motionerna och sålunda
bifall till bevillningsutskottets hemställan, just skulle hava gått den rätta
vägen, som alltså skulle vara den väg, som är utstakad av ekonomiska
rådet och delegationen.

Nå, vad är det då, som ekonomiska rådet har sagt? Jo, det har
sagt, "att extra tullskydd bör ifrågakomma endast för sådan industri,
som det ur ekonomisk synpunkt är för landet önskligt att upprätthålla".
Visst kan man godkänna det, och det är väl ingenting annat motionä-
rerna velat, men riksdagen borde väl kanske i alla fall själv få vara med
om att bedöma, vilken industri som är för landet önskelig att upprätt-
hålla. Det är bara det, som jag har påstått genom mitt föregående an-
förande, att genom ett bifall till utskottets yrkande riksdagen fransä-
ger sig denna rätt.

Nu vill jag emellertid med tacksamhet taga fasta på herr Runes
uttalande i denna sak om beredvilligheten att tillmötesgå industriens be-
rättigade krav under betryckta tider. Jag antecknade så gott jag kunde
vad herr Rune sade om att det icke var någon inom utskottet, som skulle

sätta sig emot detta. Jag skall be att få tacka så mycket för det. Men jag finner det mindre troligt att ingen inom utskottet skulle sätta sig emot detta. Det förefaller av vissa anföranden att döma, som om detta skulle vara ganska svårt för majoriteten. Jag erkänner visst, att jag tror, att det är herr Runes mening och vissa andras mening också. Utskottet har velat förbehålla sig rätt att framdeles fatta ståndpunkt. Inom parentes sagt, kan jag icke förstå, varför utskottet förbehållit sig denna rätt, ty kommer det en kungl. proposition, så har utskottet denna rättighet i alla fall. Der är nog som jag tillåtit mig säga i utskottet, att i motiveringen tager man icke helt avstånd från motionerna men i klämman ber man riksdagen avslå dem. — Detta förefaller mig vara ganska besynnerligt, och man kommer i en betydligt sämre situation än om man nu återremitterar frågan för att få den behandlad i sitt rätta sammanhang.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr O l s s o n, Å h l m a n s O l o f: Herr greve och talman! Då jag i den föreliggande frågan jämte ett par andra representanter för bondegrupperna avgivit en blank reservation, vill jag härmed för min del förklara att jag ansett det vara konsekvent och riktigt, att de motioner, varom här är fråga, fått vila hos bevillningsutskottet, till dess den kungl. propositionen hade blivit avgiven, och att man då på en gång fått taga ställning till föreliggande spörsmål i ett sammanhang.

När utskotts majoriteten icke varit med om denna uppfattning, har jag som sagt avgivit min reservation.

Utan att direkt intaga någon som helst förhandsställning till frågan om industritullarna vill jag, herr greve och talman, yrka, att frågan återremitteras till utskottet.

Herr T r y g g e r: Herr greve och talman! När världskriget slutade, hörde man uttalas, att snart skulle det visa sig, att människorna betydligt förändrats i sin uppfattning, att de blivit ofantligt mycket klokare, bättre och ädlare. Något sådant hava vi nu visserligen icke sett till, åtminstone har icke jag varit i tillfälle att upptäcka det, men det är en annan sak som har inträffat, och som man lätt kunnat konstatera, nämligen att människorna blivit fattigare. Detta är något, som det gäller att noga beakta, när man har att besluta i ekonomiska frågor.

Det inses nu över allt i världen, att den utarmning, som kriget har medfört, bör föranleda särskilda åtgärder för att återvinna välståndet i de hemsökta länderna. Kammararen vet, att vi haft en viktig ekonomisk och finansiell konferens i Brüssel och att denna uttalat sig angående de åtgärder, som man borde vidtaga för att råda bot för det ekonomiska eländet, under vilket vi alla lida, somliga länder mera och andra mindre. Denna konferens uttalade såsom sin mening, att man hade att söka på allt sätt befordra handelsutbytet och de ekonomiska förbindelserna mellan de särskilda länderna och icke lägga några artificiella hinder i vägen därför utan tvärtom laga, att allt såvitt möjligt kunde återgå till vad det var före krigets början. Då denna stora fråga var före vid

Ang. förhöjning av vissa industritullar.
(Forts.)

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar. (Forts.)

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar. (Forts.) nationernas förbunds möte i Genève, var jag i tillfälle att deltaga i den behandling, som då ägnades ärendet. Församlingen kom till det resultat, att den tydligt underströk, att den hyllade den uppfattning, som i denna och åtskilliga andra delar uttalats av Brüsselkonferensen. För min del är jag alldeles övertygad om, att målet är riktigt angivet, men lika övertygad är jag därom, att det icke duger att tillämpa den godkända principen utan hänsyn till de speciella, exceptionella förhållanden, som vid ett visst tillfälle kunna föreligga. Man kan vara tvungen att göra avvikelser i ett land, bland annat därför att avvikelser ske i andra länder. Man måste anpassa sitt handlingssätt efter vad som sker annorstädes och efter de förhållanden, som där göra sig gällande. Nu är det ju för närvarande faktiskt så, att det — på grund av valuta-förhållandena, på grund av att den ekonomiska misären i vissa länder är ojämförligt mycket större än i andra, samt på grund av att arbetslönerna i vissa länder äro på en nivå så låg, att de icke stå i rimligt förhållande till arbetslönerna i andra — uppstått en ojämnhet i staternas ställning sinsemellan i fråga om varuproduktion och varuutbyte. Den ena staten har möjlighet och känner det som en nödvändighet att överkasta sin produktion till försäljning i andra stater, varigenom dessas näringsliv löper den allra största fara. Det synes mig då uppenbart, att man vid sådana utomordentliga förhållanden måste noga se till att icke det egna landets näringsliv äventyras, medan dessa förhållanden råda. Resultatet får icke bli, att detta näringsliv, när en riktigare uppfattning eller, rättare sagt, en möjlighet att tillämpa den riktiga uppfattningen gör sig gällande i övriga stater, ligger sönderslaget.

Nu för tiden går allting så kolossalt fort; vad som är sant i dag, när man bedömer en ekonomisk situation, kan vara felaktigt om en vecka. Detta bör mana var och en att bevara sin handlingsfrihet i så hög grad som möjligt. Nu är det visserligen sant, att i fråga om dessa tullfrågor Kungl. Maj:t kan framlägga proposition när så anses lämpligt. Det är ju vidare sant, att även bevillningsutskottet har initiativrätt därvidlag. Men å andra sidan förefaller det mig, som om man icke skulle kunna anmärka något däremot, att även riksdagen vill ha möjlighet att taga ett initiativ, där icke detta skulle tagas av vare sig Kungl. Maj:t eller bevillningsutskottets majoritet. Såvitt jag kan förstå är just innebörden i herr Vennerstens m. fl. motion, att en sådan möjlighet skall stå riksdagen öppen. För min del har jag följt med debatten här — med undantag av herr Örne's anförande, under vilket jag var upptagen på annat håll — och jag har läst vad som är skrivet i detta ämne. Jag kan omöjligen förstå, vilken skada som skulle kunna inträffa, om betänkandet återremitterades. Jag kan icke förstå annat än att varje klok man i en situation, full av ovisshet, måste anse det vara sin plikt att såvitt möjligt bevara sin handlingsfrihet, och jag kan icke finna, att icke detsamma gäller om Sveriges riksdag. Överhuvudtaget har jag den uppfattningen, att vår riksdags behandling av ekonomiska frågor icke varit ägnad att göra något intryck av speciellt för-

utseende eller någon stor sakkunskap. Nu förstår jag visserligen, att det är mycket lätt att härfå svara, att jag i flera ekonomiska frågor varit i minoritet, stundom nästan ensam, och att därav kan ha blivit följden, att jag icke kunnat tillräckligt uppskatta majoritetens gärningar i dessa frågor. Jag tror emellertid, att vad vi hittills upplevat visat, att jag icke haft så alldeles orätt och att det följaktligen kanske icke är så oberättigat, att jag nu vågar uttala nämnda omdöme. Jag erinrar till exempel om det tillfälle, då här förevar frågan, om riksbanken fortfarande skulle vara skyldig att mottaga guld. Det var på den tiden, då man kunde få guld. Riksdagen gick då den andra vägen och upphävde denna skyldighet med det resultatet, att vi i stället fingo en massa fordringar på utlandet för vår export, vilka sedermera visat sig mer eller mindre värdelösa — något som kanske mer än något annat bidragit till det magra resultat som vår riksbank visat i sin verksamhet. Jag erinrar vidare om krigskonjunkturskatterna, vilka, som jag tror, de flesta numera inse hava icke endast ödelagt den industri, som uppkommit under kriget och under denna tid bort amorteras, utan även väsentligt försvagat vår svenska industri överhuvudtaget och kanske mer än något annat varit skulden till den arbetslöshet, som i allt mer hotande grad gör sig gällande hos oss. Jag skall icke gå ytterligare i detalj, men jag kan icke avhålla mig från den reflektionen, att när man hör ekonomiska frågor diskuteras i riksdagen, märker man, att fönstren i riksdagens kamrar icke låta öppna sig, åtminstone icke på vid gavel, utan luften är tryckande, begränsad, man känner sig i en — jag skulle nästan våga säga — inskränkt situation. Det skulle vara bra skönt, om man någon gång kunde kasta upp fönstren, så att vi finge in en frisk, ekonomisk uppfattning från den stora världen, som icke ser sakerna så smått, som man verkligen tycks göra här. När man hos oss diskuterar till exempel frågan om skatter, kommer man med det gamla tvisteämnet "direkt eller indirekt skatt" och börjar teoretiskt diskutera detta. Det har man slutat med för längesedan ute i Europa. Där undersöker man i den farliga situation, i vilken man för närvarande är, huru man överhuvudtaget skall kunna få in någonting till staten för att i dessa svåra tider kunna tillfredsställa dess behov. Samma synpunkt borde göras gällande även vid avgörandet av denna tullfråga. Här gäller det i själva verket hur man bör ordna sig, för att man överhuvudtaget skall kunna hindra att vårt näringsliv går alldeles i kras. Därför, mina herrar, att jag hyser den uppfattningen, att det nu mer än någonsin erfordras, att man har möjlighet att anpassa sig efter den situation, som dagligen växlar, är det som jag för min del ber att få förorda, att detta betänkande återremitteras till utskottet.

Herr Ö r n e: Herr talman! Den siste ärade talaren har i sitt anförande vidrört en rad frågor av utomordentlig betydelse, som det skulle vara synnerligen intressant att fortsätta diskutera hela dagen. Jag är övertygad om, att jag för min del skulle instämma i åtskilligt av vad den siste ärade talaren yttrade i sitt anförande. I andra avseenden

Ang. förhöj- skulle jag dock naturligtvis vilja giva skäl för en annan uppfattning än
ning av vissa den han gjorde gällande. Jag erinrar emellertid om, att dessa allmänna
industri- synpunkter hava tämligen litet att göra med den fråga, som vi här dis-
tullar. kutera. Det är nämligen här fråga om, huruvida någonting kan vin-
(Forts.) nas ur *saklig* synpunkt genom att återremittera betänkandet i stället för
att bifalla bevillningsutskottets hemställan. Såsom jag tog mig friheten
att uppvisa under den tid, herr Trygger icke hade tillfälle att vara när-
varande i kammaren, kunna dessa motioner, om de återremitteras till
utskottet, icke på något sätt bereda riksdagen någon som helst frihet
att besluta i den riktning motionärerna önska, då de nämligen icke ha
några som helst bestämda yrkanden utan endast i största allmänhet tala
om åtgärder, som borde vidtagas. Jag tror därför, att herr Trygger
icke med sitt intressanta anförande lyckades övertyga någon om det lyck-
liga i att återremittera motionerna.

Vad herr Heyman beträffar serverade han sina många elakheter mot
mig personligen i en så ytterst artig form, att jag känner mig absolut ur
stånd att gengälda dessa elakheter i samma form, och därför avstår jag
alldeles från att göra det.

Herr Rune: Herr greve och talman, mina herrar! Jag hörde
med mycken uppmärksamhet på det anförande, som nyss hölls av den
ärade och framstående representanten på Stockholmsbanken. Jag upp-
kallades emellertid av hans på slutet uttalade omdöme, att riksdagens be-
handling av ekonomiska frågor icke varit förutseende. Jag vill därtill
säga, att det är naturligt, att riksdagen liksom alla andra har sina brister,
och vi riksdagsmän måste väl erkänna, att vi ofta taga fel — ehuru det
nog av den ton denne talare anslog, föreföll, som om han hade den
uppfattningen, att han aldrig tager fel. Jag vill emellertid för min del
gärna erkänna, att vi kunna fela. Men jag skall be att få göra en mot-
fråga. Är det verkligen så, att dessa vise män här i världen, de skick-
liga affärsmännen — jag säger detta med all respekt för dem och vill
icke i någon mån göra något angrepp mot dem, ty jag utgår från, att
de äro skickliga i sitt yrke — jag frågar: ha de visat förutseende, ha de
kunnat förutse de ekonomiska förhållanden, som nu råda i världen? Jag
tror, att ingen kan säga annat än att i detta fall kan man rikta den an-
märkning, som här riktades mot riksdagen, lika mycket mot dessa af-
färsmän. Man gick från det hållet så långt, att man ville deducera fram,
att riksdagen genom sin oförståndiga ekonomiska politik skulle vara
skuld till den arbetslöshet, som råder i världen; men jag må i alla fall
undra, om icke någon del av skulden till denna ligger i den starka im-
port av alla varor, som här skett, så att man icke kunnat konsumera de
varor, som man själv skulle tillverka. Det är väl ändå att gå något
för långt, då man talar om att luften här är så inskränkt — det skulle väl
betyda, att intellektet hos många här är så inskränkt — och att man
därför behöver slå upp fönstren. Jag måste verkligen säga, att nog
är den lycklig, som kan vara så säker på sin sak och på sitt eget om-
döme som den talaren var; men jag tror icke, att alla i denna kammare

låta påverka sig av att man utan att egentligen ge några skäl för sin uppfattning endast talar om, hur säker man själv är på att ens egen åsikt är den rätta.

Ang. förhöjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Herr Nilson, Karl August: Herr greve och talman! Jag anser mig böra giva tillkänna, att jag vid detta tillfälle kommer att rösta för återremiss av betänkandet. Detta gör jag, icke därför att jag på något sätt underkänner utskottets slutledning och yrkande i fråga om ärendets realbehandling — jag tror icke, att utskottets majoritet kunnat komma till ett annat resultat, då det gällt att realbehandla detta ärende. Men anledningen till att jag ansluter mig till återremissyrkandet är, att jag finner det rättmätigt och rättfärdigt, att ett sådant ärende som detta prövas i samband med den väntade kungl. propositionen i frågan. Därtill kommer, att det endast var en tillfällighet, som gjorde, att utskottet icke kom att besluta, att frågan skulle uppskjutas till dess propositionen inkom. I utskottet avgjordes frågan, om motionen skulle upptagas eller uppskjutas, med den förseglade sedelns hjälp och under sådana förhållanden, att tre platser från motionärernas parti stodo tomma vid detta tillfälle. Det var således allenast en tillfällighet, som gjorde, att detta ärende icke kom att av utskottet uppskjutas tills vidare. Då jag finner det rättfärdigt, att frågan får behandlas på det sätt, som är överensstämmande med vanlig ordning, så att man tager alla på frågan inverkanande faktorer samtidigt, kommer jag som sagt att rösta för återremiss.

Herr Sandler: Herr talman, mina herrar! Det var ett uttryck av den siste ärade talaren, som uppkallade mig. Han yttrade, att det efter hans mening icke vore "rättfärdigt" att vara med om ett bifall till utskottets hemställan, och av detta skäl hade han för sin del bestämt sig för att här rösta för en återremiss. Jag tillåter mig i allra största blygsamhet att endast erinra kammaren om, vilken fråga det är, som föreligger. Det har väckts en motion av den beskaffenhet, att motionärerna själva äro fullt medvetna om att på grundvalen av denna motion icke kan ställas något yrkande om omedelbart verkande positiva åtgärder. Det är betecknande för hela situationens beskaffenhet, att under denna debatt har icke någon gjort en antydning om att yrka bifall till den föreliggande motionen, därför att man överallt är medveten om att på denna motion helt enkelt icke kunna grundas några sådana beslut. Denna beskaffenhet har motionen, även om den skulle komma att ligga i bevillningsutskottet ytterligare en eller annan månad. I detta avseende lär ingenting kunna förändras. Jag har därför mycket svårt att förstå, hur man på grund av några sådana skäl, som den siste ärade talaren åberopade, skulle ha kunnat besluta sig, då man i sak anser att motionen är omöjlig för en återremiss. För min del vågar jag tro, att det, med anknytning till vad herr Trygger sade om önskvärheten av att man får en sund ekonomisk uppfattning utbredd här i landet och — om jag förstod herr Trygger rätt — icke minst här i kammaren vore riktigt och hälsosamt, om kammaren handlade efter den uppfattning, som den

Ang. förhöj- verkligan hyser i sakfrågan. Har man den uppfattningen, att på denna
ning av vissa motion icke kunna grundas några åtgärder till näringslivets skydd, bör
industri- man väl också i all rimlighets namn ge detta tillkänna vid den omröstning,
tullar. som förestår.
 (Forts.)

Jag ber för min del att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det föreliggande betänkandet hemställt samt vidare därpå att betänkandet skulle visas åter till utskottet; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas betänkandet åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;
 Nej — 47.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 85, angående anslag för vissa byggnadsföretag vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet; och

nr 87, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana eigendomar.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående utsträckning av gällande förbud mot att under häckningstiden

taga vissa fågelägg till att beträffande Västkusten avse alla sjöfåg-lars ägg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon. *Om upp-hävande av den s. k. tjänstehjons-stadgan.*

I två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 135 i första kammaren, av herrar *P. Albert Bergström, A. Björkman* och *Träff*, samt nr 23 i andra kammaren, av herrar *Johansson* i Kullersta, *Ward, Karlsson* i Vadstena och *Ericson* i Boxholm, vilka motioner behandlats av andra lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta, att legostadgan för husbönder och tjänstehjon av den 23 november 1833 måtte upphävas.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på återopade skäl hemställt, att ifrågasvarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *Carl E. Svensson, Linder, Sigfrid Hansson, Magnusson* i Kalmar, *Hagman* och *Hage*, vilka yrkat, att riksdagen för sin del måtte, med anledning av motionerna nr 135 i första kammaren och nr 23 i andra kammaren, besluta att upphäva legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833.

Herr Bergström: När riksdagen så sent som i fjol fattade beslut om att upphäva ett antal paragrafer i legostadgan, innefattande de bestämmelser, som ansågos vara mest stötande för en modernare åskådning, så kunna ju många anse det onödigt att även i år komma med en framställning om legostadgans fullständiga upphävande. Men motionärerna kunna icke finna annat än att stadgan även i sin nuvarande form är mera till skada än till gagn och att den fortast möjligt bör försvinna.

Försvarna av legostadgan framhålla, att de kvarstående paragraferna av stadgan äro sådana, att ingen part bör känna sig missbelåten med dem, och vidare, att arbetsgivarna måste hava det skydd, som stadgan lämnar dem mot risken att under den brådaste tiden kunna förlora för dem behöflig arbetskraft. Även göres gällande, att stadgan är nödig till skydd för arbetstagarna, då den ålägger arbetsgivarna skyldighet att vårda arbetstagare under sjukdom, som kan drabba dessa under anställningstiden. Dessutom säger man, att den innebär ett skydd för arbetstagarna, då arbetsgivarna äro skyldiga att underhålla arbetare, som under lång tid hava tjänat hos samma arbetsgivare.

Genom min dagliga gärning i hemorten har jag vunnit åtskilliga

Om upphävande av den s. k. tjänstehjonsstadgan.
(Forts.)

erfarenheter om dessa förhållanden. Jag kan med bestämdhet säga, att det icke är bestämmelserna i legostadgan, som äro avgörande för tjänstetidens längd. Arbetstagarna, i synnerhet familjeförsörjare bland dem, äro också angelägna om att icke hava för kort avtalstid, då de under sådana förhållanden vid en olämplig tidpunkt kunna bliva utan anställning och stå utan tak över huvudet. Den flyttningstid, som nu tillämpas, har traditionen för sig, och någon fara för att den hastigt och godtyckligt skall ändras finnes icke. För övrigt är det så, att det även bland arbetsgivare råder olika meningar om, huruvida den nu tillämpade flyttningdagen är den allra lämpligaste. Numera uppgöras i stort antal avtal även på annan tid och för annan tid — ett halvt år eller månad — än som av legostadgan bestämmes vara laga städsel. Det kan icke med skäl påstås, att sålunda uppgjorda avtal brytas i flera fall än de, som äro uppgjorda enligt legostadgans alla regler. Jag har under de senaste 15 åren varit med vid tusentals uppgörelser om avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare vid jordbruket, och jag har under den tiden haft tillfälle att resonera med många arbetsgivare om legostadgan. Jag har funnit att de flesta arbetsgivare anse, att legostadgan numera icke har någon som helst betydelse för avtalet, och det inträffar också ytterst sällan, då ett avtal brytes, att hänvändelse numera sker till domstolen av någon part. När arbetsgivare och arbetstagare icke kunna samarbeta, icke komma överens, så träffas ganska lätt överenskommelse om att de skiljas och avtalet häves.

I fråga om arbetsgivarnas skyldighet att underhålla arbetstagare vid sjukdom har det dessutom visat sig, att denna sak ordnas fullständigt lika lätt med fritt avtal. Jordbrukarna skola nog giva mig rätt däri, att arbetsgivarna måste visa sina arbetare hänsyn i sådana fall, om de skola kunna få och behålla den mest dugliga arbetskraften. Även utskottsmajoriteten synes att döma av utlåtandena, såväl i år som i fjol, vara fullt på det klara med att legostadgan icke har någon betydelse för tjänsteavtal i jordbruket, och utskottet medger, att legostadgan bör skyndsamt avskaffas — men, säger man, stadgan måste finnas kvar, till dess man kan få en ny avtalslagstiftning till stånd. Men då det nu synes vara ett av alla erkänt faktum, att legostadgan är omodern och omöjlig, så är det också ett faktum, att det är en lag, som missaktas, och en sådan lag — det erkännes väl av alla — är till skada och icke till gagn. Då bör den icke heller finnas kvar en enda dag längre.

Det är väl också tämligen uppenbart för alla, att legostadgans kvarhållande icke har den ringaste inverkan på möjligheterna att få till stånd en ny avtalslagstiftning. Under sådana förhållanden finnas ju icke några som helst skäl att sätta sig emot jordbruksarbetarnas tämligen enhälliga krav, att legostadgan så fort som möjligt kommer bort.

Det har också sagts, att de paragrafer i stadgan, som nu finnas kvar, äro sådana, att arbetstagarna icke heller hava anledning att känna sig kränkta. Men är då icke enbart stadgans namn, "legostadga för husbönder och tjänstehjon" en kränkning för dem? "Hjon" var ju

vid tiden för stadgans tillkomst och långt senare en beteckning för människor, som icke hade mycket större rättigheter än slaven, och intill sen tid var det också en beteckning för de olyckliga människor, som nödgades anlita samhällets hjälp och som samhället måste taga hand om. Men i humanitetens och människovärdets namn har denna beteckning nu avlägsnats; namnet "fattighjon" är officiellt borttaget. Som "hjon" betecknas nu praktiskt taget ensamt jordbruksarbetarna. Då kan man fråga: hava de icke rätt att känna sig kränkta, om riksdagen anser, att enbart för dem denna föraktliga benämning skall vara förbehållen?

Om upphävande av den s. k. tjänstehjonsstadgan.
(Forts.)

Hur jag än granskar frågan, kan jag icke finna annat än att alla skäl tala för att legostadgan snarast möjligt bör avskaffas, och det finns inga skäl för att den skall bibehållas. Därför ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till herrar Svenssons m. fl. reservation.

Herr von Sneidern: Som motionären erinrat, behandlades denna fråga så nyligen som vid förra årets riksdag. Det var så sent som den första juni förra året, som kammaren hade en debatt i detta ärende, vilken slutade med, att kammaren med stor majoritet antog ett förslag till lag, varigenom vissa paragrafer i tjänstehjonsstadgan avskaffades, och att kammaren och sedermera riksdagen anhöll i en skrivelse till Kungl. Maj:t om utarbetande av en ny avtalslag på detta område, samtidigt med att man erkände, att den återstående delen av tjänstehjonsstadgan var av den art, att det vore önskvärt att denna lagstiftning snart komme till stånd. Jag tror därför, det knappast kan vara skäl i eller av kammaren åstundas, att man nu ingår på en längre saksdebatt i de olika punkter, som det möjligen i så fall kunde vara anledning att beröra.

Motionärerna yttra i motionen, att kollektivavtal nu gälla tämligen allmänt på detta område. I detta uttalande ligger emellertid, att det dock finnes områden, där dylika avtal icke kommit till tillämpning, och i den mån så är förhållandet, torde man icke kunna underlåta att fortfarande tillerkänna det regulativ, som man dock ännu har i tjänstehjonsstadgan, en viss betydelse.

De skäl, som göra det starkaste intrycket, då man går till angrepp mot denna lag, äro de känsluskäl, som kunna åberopas, lagens titel o. s. v. Men man bör våga detta mot de verkliga fördelar, som kunna ligga i, att man har något regulativ med avseende på tjänstetid och avtalsbestämmelser. Även finnas vissa skyddsbestämmelser för arbetarna, som man icke får så negligera, som motionärerna och talare, som yttra sig i denna sak, ofta göra.

Jag är för min del övertygad om att vad som nu finnes kvar av denna lag icke kan vara till skada för den part det närmast gäller, eller arbetaren. Under sådana omständigheter anser jag, att det finnes vägande skäl för att bibehålla stadgan, tills man får den av alla åstundade nya lagen på området.

Om upphävande av den s. k. tjänstehjónsstadgan.
(Forts.)

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr O l s s o n, O s c a r: Det var med ett visst intresse jag hörde den siste talaren börja sitt anförande, men jag vill icke säga, att detta intresse fördjupades under anförandets gång. Det hela tycktes från början vilja inskränka sig till att på rent formella skäl yrka avslag på den här föreliggande motionen. Saken hade varit prövad förra riksdagen av kammaren och då blivit avslagen. Den ärade talaren trodde icke, att kammaren åstundade att höra en sakdebatt i ärendet, och sanningen att säga tror icke jag det heller. Men jag hade ändå hoppats, att det skulle komma något verkligt skäl utöver de allmänna talesätt, som förra riksdagen tjänade till att bemantla avslaget och varmed den ärade talaren också i dag slutade.

De s. k. sakskaäl, som här kommo fram så där i förbigående, voro att det är vissa rätt stora områden här i landet, där kollektivavtal icke gälla och för vilka följaktligen denna undantagslagstiftning — denna förödmjukande undantagslagstiftning mot en stor del av vårt lands arbetare — enligt den frisinnade talarens uppfattning bör bestå. Ja, det är att sakskaäl, som för säkerhets skull senare ytterligare förstärktes med att det huvudsakligen är känsloskaäl, som kunna anföras mot denna lags kvarstående. Jaså, det skall verkligen räknas som "bara" känsloskaäl, denna direkta grova undantagslagstiftning, följd av hat och vämjelse från den klass, vilken den gäller, sedan många, många årtionden tillbaka! Då får jag säga, att i så fall kan man verkligen be att få tillmäta känsloskaälen en ganska stor betydelse, icke minst i tider, då man vill hava arbetsfred och om möjligt också litet arbetsglädje från den arbetande klassens sida.

Sedan kom det, som egentligen är ännu dyrbarare, och det var, att man icke skulle förbise det skydd, som dock ligger i lagen för åtskilliga av dem, som beröras av tjänstehjónsstadgan. Skulle herrarna icke kunna komma överens om, att de myndiga människor här i landet, som vilja hava skydd, få lov att begära det själva. För allt i världen, det är mycket vackert att öva välgärningar på det sättet mot människor, som icke begripa sitt eget bästa, men vi borde efter den allmänna rösträttens genomförande här i landet hava kommit ifrån ett sådant utövande av välgärningar mot en hel samhällsklass, som icke begär det.

Sakskaälen i år hava icke blivit tyngre än i följ. De upprepas och upprepas på samma sätt med en anhöllan om, att man icke skall göra för stort väsen av frågan. Jag förstår mycket väl anledningen till att man från vissa håll icke vill hava långa debatter i detta ärende och icke vill hava uppmärksamheten allt för starkt fäst på denna verkligen i ett fritt land såsom vårt icke precis från frisinnad synpunkt passande undantagslagstiftning. Jag är ledsen över, att vi icke kunnat effektuera önskingarna i det hänseendet med den beredvillighet, som önskats.

Jag skall verkligen, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen och till den motion, som är väckt.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om upphävande av den s. k. tjänstehjónsstadgan.
(Forts.)

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om ändring av 71 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; och

nr 4, i anledning av väckt motion angående tillstånd för flottningsförening att som säkerhet för vissa lån använda allmän flottleds egendom.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Efter föredragning av de denna dag avlämnade kungl. propositionerna, nr 85 och 87, hänvisades dessa till jordbruksutskottet.

Herr *Rogberg* väckte en motion, nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för barnmorskeundervisningen.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 13, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående förfarandet i vissa fall, då kyrko- eller kommunalstämma följer omedelbart efter en valförrättning;

nr 14, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 24 i förordningen om landsting; och

nr 15, i anledning av olika meningar mellan kamrarna, till vilket utskott väckta motioner, dels om åvägbringande av utredning och förslag rörande brännvinsförsäljningsbolagens befriande från kommunal skattskyldighet, dels om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående införande av en kommunal objektskatt och dels om ändringar i förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar, böra hänvisas; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ersättning till en kassör vid riksbankens huvudkontor för liden förlust i växlingskassa;

nr 8, i anledning av väckta motioner om ersättning till källarmästaren O. Jönsson för förlust å restaurangrörelsen i riksdagshuset;

nr 9, i anledning av väckt motion om pension åt förre korrekturläsaren vid riksdagens tryckeriexpedition Gösta Miles Karlströms änka; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hellberg* från och med den 21 innevarande månad till och med den 5 nästinstundande mars.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,52 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 49, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

nr 52, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 50, för revisionssekreteraren m. m. B. N. R. Lilienberg att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 51, för hovrättsrådet m. m. E. A. Lindman att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 53, för hovrättsrådet m. m. G. F. Lindstedt att vara riksdagens militieombudsman; samt

nr 54, för hovrättsrådet m. m. J. A. Samuelson att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

Föredrogos, men bordlades på flera ledamöters begäran ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 13—15, statsutskottets utlåtande nr 21 samt bankoutskottets utlåtanden nr 7—10, 12 och 13.

Avgåvos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 165, av herr *Lindhagen*, angående grundlagsändring i syfte att befästa publicitet i utrikespolitiska förhandlingar och avgöranden;

nr 166, av herr *Lindhagen*, om upphävande av tredje stycket i 54 § regeringsformen;

nr 167, av herr *Lindhagen*, med förslag till ändrad lydelse av andra stycket i 50 § riksdagsordningen;

nr 168, av herr *Lindhagen*, om ökning av antalet ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;

nr 169, av herr *Lindhagen*, om utrikesnämndens förändring till ett utskott för beredande av utrikespolitiska frågor;

nr 170, av herr *Lindhagen*, med förslag till ändrad lydelse av 56 § riksdagsordningen;

nr 171, av herr *Lindhagen*, med förslag till ändrad lydelse av 12 § regeringsformen;

nr 172, av herr *Lindhagen*, angående ändring i tryckfrihetsförordningens stadganden om hemlighållande av protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokoll m. m.;

nr 173, av herr *Lindhagen*, om de tillfälliga utskottens avskaffande och ersättande med utskott, gemensamma för båda kamrarna;

nr 174, av herr *Lindhagen*, om grundlagsändring i syfte att borttaga vissa s. k. rösträttsstreck;

nr 175, av herr *Lindhagen*, om de nuvarande grundlagarnas fullkomnande med en ny grundlag, innehållande andliga grundsatser att efterlevas i statslivet;

nr 176, av herr *Kvarnzelius* m. fl., om införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar;

nr 177, av herr *Kvarnzelius* m. fl., angående grundlagstiftning om konsultativ folkomröstning; samt

nr 178, av herr *Olofsson*, om ändring i bestämmelserna angående opinionsnämnden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,12 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 22 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollen för den 16 och den 18 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 om nyttjanderätt till gravplats; samt

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1921 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr Åkesson, Aug., f. d. riksdagsman, Göteborg,	med 32 röster
„ Neiglick, Fritz, kapten, Göteborg,	„ 32 „
„ d'Orchimont, Fredrik, f. d. handlande, Floda,	„ 32 „
„ Larsson, L., f. d. landstingsman, Huveröd,	„ 32 „

vid kontoret i Malmö

herr Wikborn, N., lantbrukare, Arrie, Månstorp,	med 32 röster
„ Cavalli, Gustaf, överstelöjtnant, Malmö,	„ 32 „
„ Johansson, P. A., kassör, Malmö,	„ 32 „
„ Persson, Alfred, lantbrukare, Vadensjö,	„ 32 „

vid kontoret i Falun

herr Ernfors, O. A., f. d. riksdagsman, Björka, Bredgrind,	med 32 röster
„ Nordin, G., major, Falun,	„ 32 „

herr Sandström, Carl, kamrer, Orsa,	med 32 röster
„ Backelin, H., landstingsman, Falun,	„ 32 „

vid kontoret i Gävle

herr Hållander, Alb., handelsföreståndare, Gävle,	med 32 röster
„ Lindblom, Edw., handlande, Gävle,	„ 32 „
„ Bergsten, Knut, tryckeriföreståndare, Gävle,	„ 32 „
„ Aldén, Robert, kontorschef, Gävle,	„ 32 „

vid kontoret i Halmstad

herr Bökman, E., rektor, Halmstad,	med 32 röster
„ Ehrenborg, G., major, Halmstad,	„ 32 „
„ Linder, J. R., skollärare, Tvååker,	„ 32 „
„ Dahlberg, John, handelsföreståndare, Halmstad,	„ 32 „

vid kontoret i Härnösand

herr Tham, K., rektor, Härnösand,	med 32 röster
„ Carlsson, V., häradsskrivare, Härnösand,	„ 32 „
„ Hallin, E., kassör, Örnköldsvik,	„ 32 „
„ Hesse, Samuel, advokat, Härnösand,	„ 32 „

vid kontoret i Jönköping

herr Johansson, Edvard, Häradsköp, Skillingaryd,	med 32 röster
„ Gislén, Knut, landskamrerare, Jönköping,	„ 32 „
„ Andrén, Fredrik, ingenjör, Jönköping,	„ 32 „
„ Jonsson, Johan, landstingsman, Norrahammar,	„ 32 „

vid kontoret i Kalmar

herr Schött, Helmer, tullförvaltare, Kalmar,	med 32 röster
„ Wickbom, J. A. O., rektor, Kalmar,	„ 32 „
„ Modèer, Seth, handlande, Mönsterås,	„ 32 „
„ Gustafsson, Hjalmar, redaktör, Kalmar,	„ 32 „

vid kontoret i Karlskrona

herr Rydén, Magnus, förste marinintendent, Karlskrona,	med 32 röster
„ Appelkvist, Caspar, handelsföreståndare, Ronneby,	„ 32 „
„ Lundblad, Hj., kyrkoherde, Hällaryd,	„ 32 „
„ Brorsson, N., kantor, Asarum,	„ 32 „

vid kontoret i Karlstad

herr Liljesköld, K. A., f. d. häradshövding, Arvika,	med 32 röster
„ Falk, H. H. W., kapten, Karlstad,	„ 32 „
„ Göthberg, A. H., f. d. riksdagsman, Munkfors,	„ 32 „
„ Mossberg, Gustaf, handlande, Framnäs, Blomskog,	„ 32 „

vid kontoret i Kristianstad

herr Svénsson, M., kontorsbiträde, Kristianstad,	med 32 röster
„ Wingren, H., kamrer, Kristianstad,	„ 32 „
„ Witzell, C., f. d. riksdagsman, Örkelljunga,	„ 32 „
„ Åkesson, J. A., f. d. riksdagsman, Raskarum, S:t Olof,	„ 32 „

vid kontoret i Linköping

herr Burén, Iv., lantbrukare, Boxholm,	med 32 röster
„ Edlund, Wilh., disponent, Mjölby,	„ 32 „
„ Karlsson, K. O., nämndeman, Åtvidaberg,	„ 32 „
„ Löwendahl, O. A., folkskollärare, Linköping,	„ 32 „

vid kontoret i Luleå

herr Bexell, Albert, stadsfogde, Luleå,	med 32 röster
„ Nordberg, Alb., kyrkoherde, Neder-Luleå,	„ 32 „
„ Bäckström, Amandus, kommissionär, Öjebyn,	„ 32 „
„ Sandström, Robert, handlande, Gammelstad,	„ 32 „

vid kontoret i Mariestad

herr Johansson, F. A., lantbrukare, Götene,	med 32 röster
„ Jonzon, P. G., landstingsman, Leksberg, Mariestad,	„ 32 „
„ Bolin, J. Z., skollärare, Fyrunga,	„ 32 „
„ Sterner, E., redaktör, Mariestad,	„ 32 „

vid kontoret i Norrköping

herr v. Malmberg, Karl, kapten, Wii, Okna,	med 32 röster
„ Mossberg, Robert, direktör, Norrköping,	„ 32 „
„ Lagerbäck, E. A., kassör, Norrköping,	„ 32 „
„ Ringkvist, A., folkskollärare, Norrköping,	„ 32 „

vid kontoret i Nyköping

herr Sjöström, G., kyrkoherde, Tuna, Larslund,	med 32 röster
„ Weinberg, B., f. d. godsägare, Nyköping,	„ 32 „
„ Winblad, Oskar, förvaltare, Nyköping,	„ 32 „
„ Uhrberg, Ivar, lantbrukare, St. Kungsladugården, Nyköping,	„ 32 „

vid kontoret i Sundsvall

herr Horneij, Arvid, tandläkare, Sundsvall,	med 32 röster
„ Carlström, L. W., bageriföreståndare, Sundsvall,	„ 32 „
„ Ekholm, R., f. d. riksdagsman, Sundsvall,	„ 32 „
„ Thor, C. G., förvaltare, Nedansjö,	„ 32 „

vid kontoret i Umeå

herr Grafström, Hj., överstelöjtnant, Umeå,	med 32 röster
„ Lagerkvist, Emil, f. d. riksdagsman, Skellefteå,	„ 32 „
„ Ålund, W., jägmästare, Umeå,	„ 32 „
„ Jonsson, O., f. d. riksdagsman, Gumboda, Sikeå,	„ 32 „

vid kontoret i Uppsala

herr Bring, Sven Kasper, f. d. rådman, Uppsala,	med 32 röster
„ Wiklund, Gustaf, t. f. akademibokhållare, Uppsala,	„ 32 „
„ Arnelius, G., organist, Öster-Lövsta,	„ 32 „
„ Wahlmark, P., direktör, Uppsala,	„ 32 „

vid kontoret i Visby

friherre Kruise af Verchau, H., major, Tingstäde,	med 32 röster
herr Melin, Oskar, f. d. landskamrerare, Visby,	„ 32 „
„ Larsson, K. L. J., riksdagsman, Bondarve,	„ 32 „
„ Svallingson, M. E., kronolänsman, Böndersgård, Klintehamn,	„ 32 „

vid kontoret i Vänersborg

herr Björklund, E., jägmästare, Vänersborg,	med 32 röster
„ Håkansson, V. R., kamrer, Vänersborg,	„ 32 „
„ Johansson, A., handlande, Ed,	„ 32 „
„ Johansson, Albert, bruksbokhållare, Upphärad,	„ 32 „

vid kontoret i Västerås

herr Robsahm, G. W. T., kapten, Västerås,	med 32 röster
„ Lundblad, Axel, f. d. riksdagsman, Fredriksberg, Västerås,	„ 32 „
„ Uggla, Claes, häradshövding, Västerås,	„ 32 „
„ Lindgren, Gustaf, f. d. riksdagsman, Islingby,	„ 32 „

vid kontoret i Växjö

herr Bengtson-Gierup, Hans, distriktslantmätare, Växjö,	med 32 röster
„ Johansson, O. A., hospitalssyssloman, Växjö,	„ 32 „
„ Andersson, C. A., landstingsman, Ivla, Boarp,	„ 32 „
„ Leo, H., f. d. riksdagsman, Elmhult,	„ 32 „

vid kontoret i Örebro

herr Zethelius, G., major, Örebro,	med 32 röster
„ von Hofsten, H. R., major, Örebro,	„ 32 „
„ Persson, O., nämndeman, Asker,	„ 32 „
„ Bergström, Pontus, direktör, Örebro,	„ 32 „

vid kontoret i Östersund

herr Mattsson, Anders, lasarettssyssloman, Östersund,	med 32 röster
„ Björklund, Olof, godsägare, Oviken,	„ 32 „
„ Roman, P. G., häradskrivare, Östersund,	„ 32 „
„ Fladvad, O. E., landstingsman, Odenslund, Östersund,	„ 32 „

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr Sundberg, Axel, borgmästare, Lysekil,	med 28 röster
„ Dahlström, Axel, expeditionsföreståndare, Göteborg,	„ 28 „
„ Rodhe, C. W., major, Göteborg,	„ 28 „
„ Hjort, Gustaf, direktör, Göteborg,	„ 28 „

vid kontoret i Malmö

herr von Porath, Wilhelm, överstelöjtnant, Lund,	med 28 röster
„ Ljung, J., handlande, Hör,	„ 28 „
„ Persson, Per Hjalmar, lantbrukare, Klörup, Ahlstad,	„ 28 „
„ Rosén, Anders, lektor, Malmö,	„ 28 „

vid kontoret i Falun

herr Skarstedt, W., f. d. riksdagsman, Falun,	med 28 röster
„ Olsén, Olof, handlande, Orsa,	„ 28 „
„ Bohm, H., kronofogde, Falun,	„ 28 „
„ Minör, P. A., landstingsman, Falun,	„ 28 „

vid kontoret i Gävle

herr Nyberg, N. A., trävaruhandlare, Gävle,	med 28 röster
„ Larsson, Petrus, grosshandlare, Storvik,	„ 28 „
„ Nord, Emil, folkskollärare, Åshammar,	„ 28 „
„ Andersson, A. J., f. d. riksdagsman, Gävle,	„ 28 „

vid kontoret i Halmstad

herr Jönsson, C. B., f. d. riksdagsman, Röinge,	med 28 röster
„ Johansson, Aug., lantbrukare, Skälmtorp, Slöinge,	„ 28 „
„ Kindberg, A., läroverksadjunkt, Halmstad,	„ 28 „
„ Hollender, Y., ingenjör, Halmstad,	„ 28 „

vid kontoret i Härnösand

herr Björklund, Henrik, köpman, Härnösand,	med 28 röster
„ Hammarlind, Otto, fabrikör, Nyland,	„ 28 „
„ Törner, Alfred, direktör, Härnösand,	„ 28 „
„ Sandström, Nils, direktör, Nyland,	„ 28 „

vid kontoret i Jönköping

herr Magnusson, August, fabrikör, Svarvartorpet, Anderstorp,	med 28 röster
„ Ramfeldt, Harry, kapten, Ramsjöholm,	„ 28 „
„ Gelotte, B. E., f. d. riksdagsman, Tranås,	„ 28 „
„ Svensson, Johan, nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	„ 28 „

vid kontoret i Kalmar

herr Liljegren, R., stationsskrivare, Kalmar,	med 28 röster
„ Johansson, Adolf, f. d. riksdagsman, Möllstorp, Färjestaden,	„ 28 „
„ Olsson, P. V., regementspastor, Kalmar,	„ 28 „
„ Karlsson, Hjalmar, ombudsman, Kalmar,	„ 28 „

vid kontoret i Karlskrona

herr Dahl, Aug., häradssdomare, Rosendal,	med 28 röster
„ Törnkvist, Algot, redaktör, Karlskrona,	„ 28 „
„ Klemedtson, Nils, lantbrukare, Merserum,	„ 28 „
„ Olsson, N. P., kamrerare, Mjällby,	„ 28 „

vid kontoret i Karlstad

herr Svensson, Johan, lantbrukare, Spånga, Östra Fogelvik, Skattkärr,	med 28 röster
„ Johansson, Emil, kyrkovärd, N:a Borgvik,	„ 28 „
„ Huss, R., kapten, Karlstad,	„ 28 „
„ Berg, N. A:son, f. d. riksdagsman, Munkfors,	„ 28 „

vid kontoret i Kristianstad

herr Lorensen, H. Chr., kamrer, Karpalund,	med 28 röster
„ Nilsson, Carl, konduktör, Kristianstad, ande, Osby,	„ 28 „
„ Olsson, Otto J., Hammenhög,	„ 28 „

vid kontoret i Linköping

herr Tolf, Ernst, kamrer, Linköping,	med 28 röster
„ Andersson, Gunnar, lantbrukare, Lilla Ljunga, Mantorp,	„ 28 „
„ Grewell, Axel, kapten, Linköping,	„ 28 „
„ Danckwardt-Lillieström, Gösta, kassör, Linköping,	„ 28 „

vid kontoret i Luleå

herr Lindquist, Melker, grosshandlare, Luleå,	med 28 röster
„ Lantz, E. P., landstingsman, Luleå,	„ 28 „
„ Wikström, Arvid, kyrkovärd, Öjebyn,	„ 28 „
„ Sundberg, Ragnar, länsassessor, Luleå,	„ 28 „

vid kontoret i Mariestad

herr Holm, G., f. d. läroverksadjunkt, Skara,	med 28 röster
„ Adolfson, Erik, kommissionär, Moholm,	„ 28 „
„ Andersson, J. A., landstingsman, Wättlösa, Götene,	„ 28 „
„ Andersson, Justus, landstingsman, Åsen, Karlsborg,	„ 28 „

vid kontoret i Norrköping

herr Sterne, A., f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 28 röster
„ Cederstrand, Th., handlande, Norrköping,	„ 28 „
„ Johansson, Fredrik, hemmansägare, Vevlöv, Östra Husby,	„ 28 „
„ Eriksson, Josef, f. d. riksdagsman, Norrköping,	„ 28 „

vid kontoret i Nyköping

herr von Sydow, C. O., kapten, Nyköping,	med 28 röster
„ Hedin, Karl, ingenjör, Kärrobo, Nyköping,	„ 28 „
„ Fant, Gunnar, borgmästare, Nyköping,	„ 28 „
„ Tottie, K. F., lantbrukare, Lilla Kungsladugården, Nyköping,	„ 28 „

vid kontoret i Sundsvall

herr Nilsson, W. E., disponent, Sundsvall,	med 28 röster
„ Hellberg, Alfred, kyrkvård, Högom, Sundsvall,	„ 28 „
„ Degerstedt, H. J., avdelningschef, Sundsvall,	„ 28 „
„ Persson, Johan, handlande, Sundsvall,	„ 28 „

vid kontoret i Umeå

herr Eriksson, Erik, lantbrukare, Böle, Umeå,	med 28 röster
„ Löwling, C. Johan, disponent, Umeå,	„ 28 „
„ Gyllengahm, K., major, Umeå,	„ 28 „
„ Conradson, R., apotekare, Nordmaling,	„ 28 „

vid kontoret i Uppsala

herr Henschen, Carl, akademikamrerare, Uppsala,	med 28 röster
greve von Rosen, Axel, Linnés Hammarby,	„ 28 „
herr Hammarskiöld, Arvid, f. d. kapten, Uppsala,	„ 28 „
„ Tapper, Klas, kamrer, Uppsala,	„ 28 „

vid kontoret i Visby

herr Kullberger, Algot, kamrer, Visby,	med 28 röster
„ Hansén, J. Th., f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	„ 28 „
„ Söderberg, J. N., stabsintendent, Visby,	„ 28 „
„ Lingström, Aug., f. d. riksdagsman, Klintehamn,	„ 28 „

vid kontoret i Vänersborg

herr Bergström, Arvid, handlande, Vänersborg,	med 28 röster
„ Magnusson, Oscar, stationsskrivare, Vänersborg,	„ 28 „
„ Engqvist, A. F., kontorschef, Stigen, Färgelanda,	„ 28 „
„ Sahlberg, R. C. Th., kapten, Vänersborg,	„ 28 „

vid kontoret i Västerås

greve Cronstedt, F. W., Fulleröd, Västerås,	med 28 röster
herr Richter, Thor, lantbrukare, Västerås,	„ 28 „
„ Fröier, Isidor, folkskollärare, Västerås,	„ 28 „
„ Zander, J. A., handelsföreståndare, Västerås,	„ 28 „

vid kontoret i Växjö

herr Johansson, G. W., hemmansägare, Östad, Täckare- gård, Väckelsång,	med 28 röster
„ Borg, P., kantor, Lekaryd, Gåfvetorp,	„ 28 „
„ Norlin, Anders, dövstumlärare, Växjö,	„ 28 „
„ Ahl, Ernst, landskamrerare, Växjö,	„ 28 „

vid kontoret i Örebro

herr Eriksson, Lars, f. d. riksdagsman, Fällingsbro,	med 28 röster
„ Gustavsson, Arvid, kassör, Örebro,	„ 28 „
„ Pettersson, G., landstingsman, Runnarby, Örebro,	„ 28 „
„ Åkerberg, H., redaktör, Örebro,	„ 28 „

vid kontoret i Östersund

herr Olsson, Per, mejeridisponent, Östersund,	med 28 röster
„ Lundvall, A. W., grosshandlare, Östersund,	„ 28 „
„ Östberg, Engelbert, hemmansägare, Långåskans,	„ 28 „
„ Olsson, Olof, handlande, Fastgården, Oviken,	„ 28 „

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom särskilda lottningar bestämd.

Erik Röing.

Emil Kristensson.

A. Antonsson.

R. Barnekow.

På framställning av herr andre vice talmannen beslöts tillika, att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av 35 § i lagen om aktiebolag; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,07 e. m.

In fidem

A. v. Krusensjerna.